

Aluminii

Časopis družbe Jalum, d., Kidričevo, oktober 2010, številka 10

Iz vsebine

4-5 Reorganizacija

6 Sejem Essen 2010

7 Vzdrževanje

8 Varstvo okolja

9 Požarna varnost

10 Po poklicu sem

11 Varčevanje za starost

12-13 Prenova dvorane v restavraciji Pan

14-17 Intervju

18 Fotografije meseca

19 Postanek

20-21 Reportaža

22-23 Fotoreportaža

24 Razstava

25 Aluminij piše zgodbe, Povabilo na pohod

26 Zbornik Občine Kidričevo

27 Križanka

Aluminij, časopis družbe Talum
Naslov uredništva: Talum, d.d.
2325 Kidričevo, Tovarniška cesta 10,
telefon: 02 79 95 121, telefaks: 02 79 95 103,
e-pošta: darko.ferlinc@talum.si
Izhaja mesečno v nakladi 2300 izvodov
Uredniški odbor: Darko Ferlinc, glavni urednik, Danica
Hrnčič, Lilijana Ditrin in Aleksandra Jelušič, članice, ter
Srdan Mohorič, član
Jezikovni pregled: mag. Darja Gabrovšek Homšak
Oblikovanje: Darko Ferlinc
Avtor naslovnice: Srdan Mohorič
Prelom in priprava za tisk: Grafični studio OK, Maribor
Tisk: Bezjak tisk, Maribor

Show must go on!

DARKO FERLINC
GLAVNI UREDNIK

Ponavadi sam sprejemam zahvale, ki jih prinesejo svojci umrlih Talumovih upokojencev ali pa, hvala bogu zelo malo, pred nedavnim še aktivnih sodelavcev. Prinesejo jih, da bi jih objavili v časopisu. V njih se zahvaljujejo za vse, kar pač spada k pogrebom: za rože, za sveče, za izrečena sožalja. Prinesejo z roko napisano ali natisnjeno zahvalo, ki jo je treba prepisati. In fotografijo. Največkrat tako za osebne dokumente, ki jo je treba potem skenirati. Ko je skenirana, jo je treba še obdelati. Popraviti barve, počistiti (retuširati) fotografijo. To so največkrat ljudje, ki sem jih poznal. In tako, kot so pri fotografu gledali v objektiv, gledajo potem mene z ekrana. Saj vsi poznamo ta učinek. (Tako nas gledajo na primer tudi županski kandidati.) Jaz pa gledam njih.

Pa sem jih res veliko poznal. Eni so bili pravi ...

Zunaj je sivo, mokro vreme. Depresivno. Nekako ni prave radosti. In vse je napeto. Ko me oni s fotografije tako gledajo, jaz pa jim »pudram« nos, razmišljam o tem, ali bom tudi jaz kdaj koga tako gledal z ekrana in mi bo on »pudral« nos. In bom ves nagrbančen. Z žalostnim, utrujenim pogledom bom gledal vanj. On me pa mogoče sploh ne bo poznal. Ali pa me bo. In

bo ugotavljal, da sem se spremenil. Tako bom tudi jaz postal »zahvala«.

Tako, kot sem takrat, ko sem bi še čisto majhen, razmišljal, da nikoli ne bom star 50 let, mi tudi sedaj ne gre prav v glavo, da bom nekoč nekoga gledal z ekrana, on pa mi bo »pudral« nos. Ali se to meni sploh lahko zgodi? Ampak, *Show must go on!*

Prvi del lokalnih volitev je za nami. Preden bo izšla oktobrska številka našega časopisa, bo opravljen že drugi krog, in ko jo boste prebirali, bomo v Kidričevem že imeli novega župana. Ki pa ne bo stari. Kdor koli bo, bo dobro, če bo pripravljen sodelovati.

Reorganizacija je že malo obrabljena tema, toda treba je pisati o njej. Tokrat pišemo o organizacijski strukturi skupine Talum, o njenih odvisnih družbah in njihovih vodjih. Katere so te družbe in kaj bodo počele, preberite v nadaljevanju.

Poročamo s sejmov v Nemčiji in na Rogli. Na sejmu Aluminium Essen 2010 so sodelovale vse proizvodne delovne enote iz Taluma, na Rogli pa so se na 20. Tehniškem posvetovanju vzdrževalcev Slovenije predstavili sodelavci iz DE Vzdrževanje. Iz Vitala nam sporočajo, kako poteka prenova

dvorane. Na koncu oktobra predvidevajo svečano odprtje. Udeležili smo se predstavitev gasilcev v Kidričevem, ki so v sklopu meseca požarne varnosti demonstrirali svoje znanje.

Občina Kidričevo je predstavila zbornik. Zelo zanimivi so predvsem prispevki o zgodovini občine. V zborniku se gotovo najde kaj, česar še niste vedeli.

Del Talumove umetniške zbirke je ponovno razstavljen. Tokrat na Filozofski fakulteti v Mariboru. O razstavi piše dr. Marjeta Ciglencečki, s katero smo pripravili tudi zanimiv intervju.

V rubriki Po poklicu sem se nam tokrat predstavlja čistilka Darinka Korošec.

Poročamo tudi o Pokojninski družbi A in s tem v zvezi o dodatnem pokojninskem varčevanju in dvigu sredstev po desetih letih.

Po kar dolgem času bomo ob tovarniškem prazniku v novembru Talumova priznanja zlati metulj spet podeljevali v dvorani restavracije Pan. Tokrat obnovljeni. In po dolgem času bo po svečani podelitvi spet zabava za vse zaposlene v Talumu in njegovih hčerinskih podjetjih.

Še o reorganizaciji

**POVZETO PO DOKUMENTU
REORGANIZACIJA DRUŽBE
TALUM, D.D., MARKA DROBNIČA
PRIPRAVIL: DARKO FERLINC
FOTO: SRDAN MOHORIČ**

Ko to pišemo, je že znana prihodnja notranja organizacijska struktura in glavni procesi koncerna Talum.

Koncern Talum bo obsegal obvladujočo družbo Talum in njene odvisne družbe (d. o. o.), kjer bo Talum, d. d., 100-odstotni imetnik poslovnega deleža. Nastalo je sedem novih družb, ki bodo skupaj s petimi obstoječimi (do sedaj hčerinskimi) predstavljale Talumove odvisne družbe. Skupaj torej dvanajst odvisnih družb. Te so: Talum Aluminij, d. o. o., Talum Livarna, d. o. o., Talum Rondelice, d. o. o., Talum Izparilniki, d. o. o., Talum Ulitki, d. o. o., Talum Servis in inženiring, d. o. o., Talum Inštitut, d. o. o., Vital, d. o. o., Revital, d. o. o., Storal, d. o. o., Vargas-Al, d. o. o., in Alin, d. o. o. Prvih pet sodi med proizvodne odvisne družbe, preostale pa so storitvene.

Organizacijska struktura koncerna oziroma skupine Talum

Poleg vodstva obvladujoče družbe, ki ga bodo sestavljali predsednik in dva člana uprave, bodo področja dela razdeljena na tri skupine: komercialno-splošno področje, ki bo vključevalo strateško komercialo ter pravno in kadrovsko podporo in bo v pristojnosti predsednika uprave **mag. Danila Topleka**, razvojno-tehnično področje, ki bo vključevalo nadzor nad poslovanjem odvisnih družb, strateški razvoj, informatiko in sisteme upravljanja kakovosti, okolja, varnosti in zdravja pri delu ter energetike in bo v pristojnosti člana uprave za razvojno-tehni-

no področje **dr. Zlatka Čuša**, in ekonomsko področje, ki bo vključevalo računovodstvo ter finance in bo v pristojnosti člana uprave za ekonomsko področje **mag. Franca Visenjaka**.

Strateška komerciala

Združitev področij nabave in prodaje v skupno strateško komercialo obvladujoče družbe bo omogočila optimalnejšo izrabo razpoložljivih človeških virov, prepletanje nabavnih in prodajnih poslov pa bo prispevalo svoj delež k izpopolnjevanju strokovnosti posameznikov, ki bodo odgovorni za njihovo izvajanje.

Strateška komerciala obvladujoče družbe bo odgovorna za upravljanje posameznih področij, ki so posebnega pomena za koncern in kjer lahko koncern zaradi svoje moči doseže boljše poslovne rezultate.

Odgovornost za prodajo izdelkov in storitev se bo preselila v odvisne družbe, te pa bodo svoje izdelke in storitve še naprej prodajale v imenu in za račun Taluma. Glavni motivi za odgovornostno decentralizacijo prodaje so potrebe po specifičnih tehnično-tehnoloških znanjih prodajnikov, ki jih ti potrebujejo pri sklepanju pogodb in posledično tudi pri doseganju pozitivnih poslovnih učinkov.

Strateška komerciala bo še vedno skrbela za nadzor in usmerjanje pri planiranju in realizaciji prodaje skupine Talum. Vodil jo bo **Zvone Banko**.

Strateški razvoj

Z ustanovitvijo odvisnih družb se bo skrb za razvoj proizvodov in procesov

v okviru njihove dejavnosti prenesla k njim. Na vsak način bo treba razvoj obvladovati v skladu s politiko in standardi celotne skupine, za kar bo še naprej skrbel strateški razvoj v okviru projektne pisarne.

Glavne aktivnosti strateškega razvoja, ki bodo v prihodnje organizirane v okviru razvojnega centra strateškega razvoja, bodo vezane na nenehno iskanje novih poslovnih priložnosti za nove dejavnosti, bodisi v obliki novih proizvodov, programov ali storitev. Vodja strateškega razvoja bo **mag. Boštjan Korošec**, vodja razvojnega centra v okviru strateškega razvoja pa **mag. Albert Korošec**.

Upravljanje sistemov

Trenutno obstajajo v Talumu trije osnovni sistemi upravljanja: kakovost upravljanja, upravljanje varnosti in zdravja pri delu ter upravljanje oziroma ravnanje z okoljem.

Zaradi izhodišč pri reorganizaciji družbe, ki narekuje ohranjanje ter nadgradnjo politike na področjih kakovosti, okolja, varnosti pri delu in v prihodnje tudi energetike ter organizacije, bo na ravni obvladujoče družbe organizirana služba oziroma skupina strokovnjakov, ki bodo vsak za svoje navedeno področje narekovali strateške politike sistemov upravljanja in skrbeli za njihovo udejanjanje. Vodja bo **mag. Karmen Jošt**.

Finance in računovodstvo

Služba za finance in računovodstvo bo organizirana v okviru obvladujoče

družbe koncerna oziroma skupine. V to področje se bodo združile obstoječe službe financ in računovodstva ter plana in analiz, dodana pa jim bo vloga revizije in kasneje še kontrolinga. Služba bo opravljala celovito storitev s področja vodenja financ in računovodstva za novoustanovljene in obstoječe odvisne družbe. Računovodstvo bo še naprej vodil **Daniel Lačen**, finance pa **Teodor Dečman**.

Pravna in kadrovska služba ter informatika

Navedene službe bodo še naprej opravljale storitve področnih podpor in svetovanja v okviru sedanjega in predvidenega prihodnjega obsega del in nalog tako za novoustanovljene kot obstoječe odvisne družbe ter tudi za obvladujočo družbo. Prvo bo vodila **Darja Havlas Kozoderc**, drugo **Darja Vtič Vodusek**, informatiko pa **Milica Pišek**.

Odvisne družbe

V odvisni družbi **Talum Aluminij, d. o. o.**, se bosta združili obstoječi

delovni enoti **Anode** in **Elektrolize**. Družba bo proizvajala ogljikove elektrode za aluminijско industrijo in primarni aluminij. Ukvarjala se bo tudi s proizvodnjo sekundarnih proizvodov (ogljikovi materiali, zdrobljeni elektrolit). Vodil jo bo **mag. Avgust Šibila**. V odvisni družbi **Talum Livarna, d. o. o.**, se bosta združili obstoječi delovni enotni **Gnetne** in **Livarske zlitine** ter obrat priprave in predelave odpadnega aluminija. Poslanstvo podjetja bo izdelava polizdelkov iz aluminija (livarske zlitine in gnetne zlitine), ki kupcem zagotavljajo zanje najvišjo vrednost, ter zbiranje in predelava odpadnega aluminija. Vodil jo bo **Marjan Krošl**.

V odvisno družbo **Talum Ulitki, d. o. o.**, se bo prenesel proces iz sedanje delovne enote **Ulitki**. Dejavnost podjetja bo: proizvodnja aluminijastih ulitkov, mehanska obdelava in finalizacija ulitkov, sestava in montaža komponent. Njen vodja bo **Miran Purg**.

Odvisna družba **Talum Izparilniki, d. o. o.**, bo izvajala proizvodno dejavnost iz sedanje delovne enote **Izparilniki**. Proizvodnja bo naročniška,

organizirana procesno ter usmerjena na zahteve ter pričakovanja kupcev. Veliko pozornosti bo v prihodnje posvečene razvoju in diferenciaciji obstoječega proizvodnega programa s ciljem iskanja novih aplikacij. Vodja bo **Brane Kožuh**.

V odvisno družbo **Talum Rondelice, d. o. o.**, se bo prenesel proces iz sedanje delovne enote **Rondelice**. Osnovni dejavnosti podjetja bosta proizvodnja rondic, ki se uporabljajo kot vhodna surovina za proizvodnjo aluminijastih tub in aerosolov v farmacevtski, prehranski in kozmetični industriji, in proizvodnja rondel, ki se uporabljajo za dna nerjavnih posod. Vodil jo bo **Tomaž Godicelj**.

Odvisna družba **Talum Storitve in inženiring, d. o. o.**, bo opravljala široko in celovito paleto storitev na področju vzdrževanja, energetike in logistike, delno za podjetja iz skupine **Talum** in delno za zunanji trg. Nastala bo z združevanjem treh sedanjih storitvenih delovnih enot: **Vzdrževanje**, **Promet** in **Energetika**. Njen vodja bo **mag. Mihael Hameršak**.

Osnovna dejavnost odvisne družbe **Talum Inštitut za raziskavo materialov**

in varstvo okolja, d. o. o., v katero se bodo prenesli procesi iz sedanje delovne enote **Kontrola kakovosti**, bodo raziskave in analitika barvnih kovin in nekovin ter raziskave in analitika s področja varstva okolja. Pomembno dejavnost bo pomenilo tudi posredovanje znanj v obliki usposabljanj in izdelave študij ter mnenj zainteresiranih javnosti v sodelovanju z nacionalnimi in mednarodnimi ustanovami (univerze, inštituti, zavodi). Inštitut bo vodil **dr. Marko Homšak**.

Nekdanje hčerinske družbe bodo tudi v prihodnje vodili dosedanji direktorji. V **Talumu, d. d.**, je in bo ostala skrb za zaposlene, tako z vidika skrbi za njihovo zdravje, zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu, možnostih dodatnega usposabljanja in izobraževanja, osebnega razvoja, podpore pri reševanju socialnih in drugih problemov, ena izmed strateških usmeritev skupine **Talum**. Prav zaradi te usmeritve bo politiko tudi v prihodnje vodila in usmerjala obvladujoča družba **Talum, d. d.**, in to za **Talum** in odvisne družbe.^x

Sejem Aluminium Essen 2010

GREGOR JURKO
FOTO: GREGOR JURKO

»Glede na videno lahko gledamo na dogajanje v aluminijški industriji optimistično, vendar z veliko mero previdnosti.«

Skoraj 900 razstavljalcev, približno 18.000 obiskovalcev in 47 držav udeleženk so osnovni podatki sejma Aluminium Essen 2010. Gre za tradicionalni sejem, ki ga prirejajo vsaki dve leti in ki zadnjih trinajst let postavlja Essen v središče aluminijške industrije. Talum se je sejma kot samostojni razstavljaivec udeležil drugič zaporedoma.

Da bi lahko pravilno ocenili prihodnje učinke letošnje udeležbe na sejmu, se moramo najprej vprašati, kaj nam je prinesla udeležba na sejmu pred dvema letoma. To je bil čas, ko smo začeli aktivno tržiti ulitke in samostojno prodajati livarske zlitine na trgu. Sejem nam je omogočil, da smo pri prodaji livarskih zlitin obnovili stike s starimi kupci, s katerimi smo sodelovali pred Hydrom, obenem pa smo spoznali veliko novih kupcev, s katerimi nam je uspelo izvesti premik od prodaje primarnih zlitin v večji delež zlitin, ki temeljijo na odpadu. Premik je bil nujen zaradi zaustavitve elektrolize in pomanjkanja osnovne surovine – elektroliznega aluminija.

Po dveh težkih letih krize in strmega padanja borznih cen je bil ta sejem dogodek, ki smo ga vsi nestršno pričakovali, saj smo lahko v strnjem tridnevnem dogajanju izvedeli, v katero smer naj bi se gibali proizvodnja in poraba aluminija v naslednjih dveh letih. Na sejmu smo se namreč srečali s predstavniki obstoječih kupcev, veliko pa je bilo tudi takšnih, s katerimi želimo sodelovati v prihodnje. Učinek letošnjega sejma bo viden šele čez nekaj časa, že sedaj pa lahko zatrdimo, da je udeležba na tovrstnem dogodku nujna z vidika dvigovanja ugleda podjetja, utrjevanja odnosov z obstoječimi kupci, pridobivanja informacij o kup-

cih, konkurenci in o splošnem gibanju trga.

Priprave na sejem so se začele že konec leta 2009, ko je bilo treba izpolniti prijavo ter določiti kvadrato in lokacijo našega razstavnega prostora znotraj tematskih paviljonov. Razstavljali smo v hali 7, kjer so bili tudi drugi razstavljalci primarnih proizvodov, kot sta denimo Rio Tinto Alcan in AMAG. Ker smo imeli manjši razstavni prostor, smo se odločili, da naših izdelkov ne bomo razstavili, ampak da bomo osnovne informacije o naši proizvodnji in izdelkih obiskovalcem predstavili na plakatih, v filmu, katalogih in v osebnih razgovorih z našimi komercialisti. Plakate je oblikoval Darko Ferlinc, film, ki smo ga predvajali na razstavnem prostoru, pa je posnel in zmontiral Stanko Zebec s ptujske televizije.

Glede na videno lahko gledamo na dogajanje v aluminijški industriji optimistično, vendar z veliko mero previdnosti. Globalizacija in špekulacije na borzi prinašajo za Talum veliko novih priložnosti in veliko novih nevarnosti v

času, ko ni več nobene pametne in zdrave razlage za dogajanje na trgu. V takšnih razmerah se o prihodnosti vsi pogovarjajo največ za obdobje šestih mesecev do enega leta, kaj bo kasneje, pa ne ve nihče. Povpraševanje je trenutno zelo veliko za vse programe, ki jih tržimo v Talumu. Zlasti avtomobilska industrija se je iz krize izvlekla presenetljivo hitro, nihče pa ne ve, kako dolgo bo to trajalo. Aluminijška industrija vidi odgovore na nove izzive prihodnosti v inovacijah, vertikalnem povezovanju in v reševanju okoljskih problemov, pri čemer imajo največjo težo vhodne surovine in električna energija.

Sejem je veljal letos za presežek v vseh pogledih, udeležencev in obiskovalcev je bilo več kot pred dvema letoma, zato so se organizatorji odločili, da bodo naslednji sejem čez dve leti organizirali v Düsseldorfu, ki ponuja večje in sodobnejše opremljeno razstavišče. Upamo, da se bo optimizem, ki smo ga opazili na sejmu v Essnu, ohranil čim dlje.x

Talumov predstavilni prostor na sejmu

DE Vzdrževanje na 20. Tehniškem posvetovanju vzdrževalcev Slovenije

GREGOR CVETKO

Letos je na Rogli potekalo jubilejno 20. Tehniško posvetovanje vzdrževalcev Slovenije, ki ga že tradicionalno vsako leto oktobra organizira Društvo vzdrževalcev Slovenije. Prireditve traja dva dni in v tem času kontinuirano potekajo strokovna predavanja, okrogle mize, natečaji za najboljše diplomske naloge in najboljše inovacije preteklega leta, sočasno pa se v športni dvorani na razstavnih mestih predstavljajo podjetja, ki vzdrževalcem obiskovalcem ponujajo svoje izdelke in storitve.

Ker je reorganizacija v podjetju Talum pred vrati in ker nas čaka kar nekaj sprememb tudi v DE Vzdrževanje, smo se odločili, da se na predstavitvi pod-

jetij predstavimo tudi sami in tako širši okolici predstavimo delo, ki ga opravljamo. Naš osnovni cilj je bil obiskovalcem čim bolj predstaviti Talum, d. d., DE Vzdrževanje, ter storitve, ki jih lahko z našim znanjem in kadrom ponudimo širšemu trgu. Analiza po sejmju je pokazala, da je bil odziv obiskovalcev dober in da je povpraševanje po storitvah, ki jih v DE Vzdrževanje (po reorganizaciji se bomo imenovali Servis in inženiring, d. o. o.) lahko ponudimo, veliko. Tako smo dobili potrditev, da lahko z našim znanjem in strokovnostjo prodremo na trg, smo tam tudi konkurenčni in pri svojem delu uspešni. **x**

Milan Krušič, Simona Gnilšek, Gregor Cvetko

Aluminij, številka 10, oktober 2010

Razpis

Razpis za počitnikovanje v Štuhčevem domu pri Treh kraljih na Pohorju v sezoni 2010/2011

6. 12. 2010–11. 12. 2010
11. 12. 2010–16. 12. 2010
16. 12. 2010–21. 12. 2010
21. 12. 2010–26. 12. 2010
26. 12. 2010–31. 12. 2010

31. 12. 2010–5. 1. 2011
5. 1. 2011–10. 1. 2011
10. 1. 2011–15. 1. 2011
15. 1. 2011–20. 1. 2011
20. 1. 2011–25. 1. 2011
25. 1. 2011–30. 1. 2011

30. 1. 2011–4. 2. 2011
4. 2. 2011–9. 2. 2011
9. 2. 2011–14. 2. 2011
14. 2. 2011–19. 2. 2011
19. 2. 2011–24. 2. 2011
24. 2. 2011–1. 3. 2011

1. 3. 2011–6. 3. 2011
6. 3. 2011–11. 3. 2011
11. 3. 2011–16. 3. 2011
16. 3. 2011–21. 3. 2011
21. 3. 2011–26. 3. 2011
26. 3. 2011–31. 3. 2011

V počitniških kapacitetah lahko preživljajo dopust delavci **Taluma** in družb, v katerih je Talum edini družbenik, to pa so **Alin, Revital, Storal, Vargas-Al** in **Vital**, ter upokoenci vseh navedenih družb, če po izvedbi razpisa ostanejo prosta mesta. Drugi lahko dopustujejo samo, če za dopust ni prijavljen noben delavec navedenih družb.

Skupaj z delavcem lahko preživljajo dopust člani njegove družine (**nepre-**skrbljeni otroci, posvojenci, **zakonec**, **zunajzakonski partner**, **pastorki**), ven-

dar le skupaj z delavcem in ne namesto njega. Če delavec to pravico zlorabi, naslednjih 10 let ne bo mogel dopustovati v kapacitetah podjetja. Skupaj z upokoencem lahko v teh kapacitetah dopust oziroma počitnice preživlja njegov **zakonec** ali **zunajzakonski partner**.

Prijavnice oddajte v vložišče pošte Taluma. **Rok za prijavo je podaljšan do 12. 11. 2010.** **x**

Štuhčev dom na Treh kraljih

Okoljska odgovornost

DR. MARKO HOMŠAK
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Na 10. Konferenci kakovosti je Savinjsko-Šaleška gospodarska zbornica skupaj z Društvom za kakovost in ravnanje z okoljem predstavila novosti s področja okoljske odgovornosti, ki s hitrimi koraki vstopa skozi vrata podjetij, ki s svojo dejavnostjo lahko povzročijo okolju večjo škodo ali izvedejo ustrezno sanacijo, če taka škoda nastane. Okoljsko odgovornost je treba razumeti tudi v širšem kontekstu družbene odgovornosti, saj škoda, povzročena okolju, pomeni pravzaprav škodo, povzročeno nam samim in/ali tistim, ki prihajajo za nami.

Evropska in slovenska zakonodaja urejata odgovornost pravnih oseb, ki se nanaša na izvedbo **preprečevalnih ukrepov** v primeru neposredne nevarnosti za povzročitev okoljske škode oziroma izvedbo **sanacijskih ukrepov** v primeru že povzročene škode. Države članice EU morajo sprejeti ukrepe (smernica 2004/35/ES), s katerimi bodo spodbujale ustrezne gospodarske in finančne subjekte k razvoju instrumentov finančnega jamstva in trgov z njimi, vključno s finančnimi mehanizmi v primeru plačilne nesposobnosti oseb, ki so odgovorne za preprečevanje in sanacijo okoljske škode. Zakaj je bila ta direktiva sprejeta? Ker kljub nesporni vse večji ozaveščenosti in prizadevanjem v industriji okoljska škoda še vedno nastaja in tako bo tudi v prihodnje (aktualni primer razlitja rdečega blata na Madžarskem). To je žal neprijetno, a tudi neizogibno dejstvo. Nekatere države članice so že v svojih pravnih redih opredelile nekatere instrumente finančnega jamstva, kot so npr. skladi, obvezno zavarovanje, vendar z daljšim rokom uveljavitve, saj

še ni enotnih, učinkovitih ter finančno in ekonomsko ustreznih mehanizmov, ki bi podjetjem omogočala njihovo racionalno uporabo. Slovenija še ni sprejela nobenega ukrepa, poteka pa priprava strokovnih podlag za opredelitev možnih instrumentov, ki bodo dani v obravnavo GZS, podjetjem, zavarovalnicam, pravnikom in drugim inštitucijam. Kot vidimo, gre za nujno tesno sodelovanje več gospodarskih subjektov in posameznikov v prihod-

nje, kar do sedaj ni bila praksa.

Ureditev odgovornosti za okoljsko škodo je v primerjalnih pravnih redih specifična. Specifična je zato, ker okolje kot takšno ne more nastopati kot subjekt, ki bi varoval svoje pravice, niti takrat, kadar prekomerno obremenjevanje okolja in s tem škoda šele grozi, kot tudi ne takrat, kadar je že nastala. Okoljsko škodo torej »pokrivajo« trije sklopi pravnega varstva:

- **varstvo v zasebnem interesu** (npr.

tožbe posameznikov, civilne iniciative),

- **varstvo v javnem interesu** (zahtevki in postopki inšpekcij, tožilcev, pravobranilcev, uradov Evropske komisije; posledice niso samo **globa**, ampak tudi civilnopravne sankcije) in

- **ustavno varstvo** (varstvo, ki sledi rednemu sodnemu varstvu v Strasbourg).

V slovenskem prostoru sta poleg sprememb Zakona o varstvu okolja za področje okoljske odgovornosti določeno novost doživela tudi kazensko-pravna zakonodaja in Kazenski zakonik, ki danes urejata tako *ex ante* tudi *ex post* kazensko odgovornost tistega, ki ni preprečil (preventiva) oziroma ki je povzročil (kurativa) škodo v okolju. Preventivno naj bi delovala izdana t. i. IPPC-dovoljenja (družba Talam je tako dovoljenje prejela leta 2007), celovite presoje na okolje in presoje vplivov na okolje, vendar dovoljenja sama po sebi ne zmanjšajo odgovornosti. »Krivda« kot pravni termin bo velikokrat nepomembna, in to zaradi **objektivne** odgovornosti, to pa vedno pomeni delovanje *ex ante* oziroma v smislu preventive (*principle of prevention*) in previdnosti (*principle of precautionary*).

Ministrstvo za okolje in prostor (MOP) pripravlja osnove za dodatno usklajevanje evropske smernice z našo zakonodajo, kar bo bolj intenzivno potekalo v naslednjih dveh letih, predvsem za področje razvoja finančnih instrumentov pri zavarovanjih okoljske škode. Nekatera določila so že prenesena in so vidna v spremenjenem Zakonu o varstvu okolja (Ur. l. RS, 70/08), izdani Uredbi o vrstah ukrepov za

sanacijo okoljske škode (Ur. l. RS, 55/09) in izdanem Pravilniku o podrobnejših merilih za ugotavljanje okoljske škode (Ur. l. RS, 46/09). Zavežanci za ukrepe v primeru sanacije okoljske škode so trenutno naslednji:

- naprave, ki lahko povzročijo onesnaženje večjega obsega (IPPC-zavežanci),

- upravljavci naprav za ravnanje z odpadki,
- naprave za odvajanje nevarnih snovi v vode,
- naprave za proizvodnjo, skladiščenje in uporabo nevarnih snovi,
- naprave za odvzem in zaježitev vode,
- naprave za ravnanje z rudarskimi odpadki,

- prevozniki nevarnega blaga in
- upravljavci naprav, kjer gre za čezmejno pošiljanje odpadkov.

Na konferenci so bili predstavljeni tudi različni modeli zavarovanja okoljskega tveganja (avstrijski model, nemški model), kar pa bo predmet podrobnejših raziskav in iskanja primerne rešitve za Slovenijo. Leta 2013 bo

namreč država morala poročati o ureditvi tega področja Evropski komisiji. V prihodnjih letih se nam torej obeta precej sodelovanja in komuniciranja z zavarovalnicami, MOP, GZS, pravniki, finančniki in med podjetji samimi, tako da že tako obremenjeno gospodarstvo ne bo prekomerno finančno obremenjeno.x

MESEC POŽARNE VARNOSTI

Ogenj ni igrača

IZTOK TRAFELA, DRAGO HERTIŠ
FOTO: SRDAN MOHORIC

Oktober, tradicionalno mesec požarne varnosti, je letos namenjen predvsem najmlajšim. Vzroki za nastanek požarov nas opozarjajo, da več kot polovico vseh požarov povzročijo človeška malomarnost, nepozornost in neznanje.

Tema meseca požarne varnosti

Aktivnosti na temo mladi in požarna varnost tokrat potekajo pod sloganom *Ogenj ni igrača!* Cilji letošnjega meseca požarne varnosti so predvsem ozaveščanje, izobraževanje in seznanjanje najmlajših o nujnosti preventivnega ravnanja v smislu varstva pred požarom in vedenj o ravnanju v primeru požara. Da bi zavest o požarni varnosti približali otrokom, si bodo gasilci

pomagali z raznimi zloženkami, med katerimi sta tudi pobarvanka in družabna igra. Gradivo so pripravili Uprava RS za zaščito in reševanje, Gasilska zveza Slovenije, Slovensko združenje za požarno varnost in Združenje slovenskih poklicnih gasilcev.

Aktivnosti v Talumu

Aktivnostim ob mesecu požarne varnosti se bomo pridružili tudi v Talumu. V ta namen bomo po proizvodnih obratih razdelili plakate, saj slogan *Ogenj ni igrača!* ne nagovarja samo mlajše populacije, ampak tudi vse zaposlene opozarja na dosledno upoštevanje vseh zahtev s področja

požarne varnosti, ki jih moramo upoštevati tudi v Talumu. To so predvsem prepoved kajenja, izdaja dovoljenja za vroča dela, izvajanje požarne straže. Tem zahtevam bodo gasilci posvetili posebno pozornost tudi v sklopu rednih preventivnih pregledov proizvodnih obratov. Zaposleni v Talumu in hčerinskih podjetjih pa lahko oktobra in novembra 2010 v Vargas-Alu kupijo gasilnike po ugodnih cenah.

Aktivnosti Vargas-Ala in PGD Talum

V aktivnosti, ki bodo potekale v mesecu požarne varnosti v občini Kidričevo,

bosta aktivno vključeni tudi podjetje Vargasal ter Prostovoljno gasilsko društvo Talum Kidričevo. Tematično bodo predstavili najmlajšim iz vrtca in osnovnih šol v občini. Za vse občane občine Kidričevo pa bo trikrat ob koncu tedna omogočen brezplačni pregled gasilnih aparatov s servisom. Plaćati bo treba le morebitne stroške potrošnega materiala.

Več o mesecu požarne varnosti in dodatne informacije o požarni varnosti na spletnih straneh: www.sos112.si, www.szp.si in www.gasilec.net.x

oktober - mesec požarne varnosti
www.sos112.si | wap.sos112.si

Predstavitve gasilcev in gašenja kidričevskim otrokom

Čistilka

DARINKA KOROŠEC

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Leta 1986 sem prišla v takratni TGA, kjer sem opravila obvezno šestmesečno pripravniško delo v DE Kontrola kakovosti kot metalurški tehnik. Ker ni bilo prostega delovnega mesta z mojim poklicem, so mi ponudili čiščenje in deljenje malice v tej enoti. Delo sem sprejela, misleč, da se morda najde kakšno prosto delovno mesto. Minilo je leto in delavka, ki sem jo nadomeščala, se je vrnila s porodniškega dopusta. Morala sem zapustiti »fabriko«. Čez tri mesece je bil razpis za čiščenje poslovnih prostorov v popoldanski izmeni. Prijavila sem se in bila sprejeta. Še vedno sem upala, da se morda le najde delo z mojim poklicem. Ker pa sem ženska, sem imela zelo malo možnosti, kajti potrebovali so samo moški kader. Tako je moje upanje iz leta v leto padalo.

In od takrat dalje sem na delovnem mestu skupinovodje. Moje delo je organiziranje in razporejanje delavk na čiščenju, vodenje evidence prisotnosti, nabava materiala in čiščenje. Delo čistilke ni tako preprosto, kot si ga marsikdo predstavlja, saj nemalokrat slišiš: »Če se ne boš učila, boš pa čistilka!« Pa ni tako, saj imajo vse moje sodelavke končane srednje šole, ena celo višjo, le zaposlitve ne dobijo. Včasih sta bila pohoštvo in druga oprema iz standardnih materialov (les). Dandanes pa so materiali, iz katerih je izdelana pisarniška in druga oprema, bolj zahtevni za čiščenje in vzdrževanje. Čistilke se moramo sproti navajati uporabljati nova čistila, razne pripomočke in moderne stroje.

Dostikrat mi vse te novitete krajšajo spanec, vendar se kasneje pokaže, da je vsaka noviteta dobrodošla, s tem pa lahko tudi konkuriramo na trgu storitev, kot je čiščenje prostorov. Vesela sem, da je naše podjetje na tem področju zelo modernizirano in priznано, zato tudi prevzemamo čiščenje zunaj območja Taluma. Terensko delo nam povzroča nove skrbi, vendar tudi priznanje, saj smo čistilke v podjetju Revital iskane in priznane.

Ne morem reči, da imam svoje delo rada, vendar ga moram opravljati, kakor najbolje vem in znam. Na trgu služb ni, vsaj zame ne, in zato mi kaj drugega ne preostane. Za vse to nezadovoljstvo na delovnih mestih smo krivi ljudje sami, saj dela ne ceni več nihče, pa tudi plačano je sramotno. Žal se naše delo in trud vsem zdita samoumevna in nista cenjena. Ljudje se ne zavedajo, da se v čistem in vsak dan svežem delovnem okolju poveča tudi njihova produktivnost, zato bi vsak moral skrbeti, da bi bilo urejeno. Čistilke zmoremo ogromno, vendar ne vsega. Človeška olika nam narekuje, da je na primer na stranišču treba spustiti vodo za seboj, da ne mečemo odpadkov okoli sebe in podobno. Vemo, da ljudje to počnejo, namerno ali nenamerno. Nekateri so pravi packi in prav ti najbolj kritizirajo delo čistilk. Dokler se ljudem ne bo dvignila morala, dokler ne bodo cenili malega dela in malega človeka, dokler bo cenjen le napuh, se za nas male ljudi ne bo nič spremenilo na bolje, kvečjemu na slabše.^x

Darinka Korošec

Varčujmo za starost

DARJA VODUŠEK

Povzeto po podatkih Pokojninske družbe A

Dodatno pokojninsko zavarovanje

Letos je bilo izrečenih že veliko besed o tem, kdaj se bomo upokojevali, kakšne pokojnine bomo prejeli, ali jih sploh še bomo. Tudi zato je zagotovo smiselno ponovno poudariti, kaj sploh pomeni prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, ki je za delavce Taluma in hčerinskih podjetij urejeno pri Pokojninski družbi A.

Obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje predstavlja enega od ključnih temeljev naše socialne varnosti. Zaradi staranja prebivalstva se pritiski na zniževanje pravic iz obveznega zavarovanja zvišujejo, zato sedanje razmerje med zaposlenimi in starostnimi upokojenci omogoča javno pokojnino v višini 61 odstotkov neto plače. To tudi po merilih OECD vodi v revščino, saj bi za primerno pokojnino, ki bi omogočala ohranitev življenjskega standarda po upokojitvi, potrebovali pokojnino v višini 70 odstotkov neto plače. Ker bodo starostne pokojnine v prihodnje znašale le 40–50 odstotkov neto plače, bomo pokojnino v višini najmanj 20 odstotkov morali privarčevati sami.

Dodatno pokojninsko zavarovanje je namensko varčevanje za starost. Njegove glavne značilnosti so:

- zavarovanec se zavaruje za dodatno starostno pokojnino in predčasno pokojnino,
- dodatno starostno pokojnino prejema od upokojitve do smrti,
- predčasno pokojnino prejema v primeru svoje brezposelnosti po 53. letu starosti do upokojitve,
- najkrajše obdobje zavarovanja znaša 10 let; višina dodatne pokojnine je odvisna od višine zbranih sredstev, upokojitvene starosti in spola zavarovanca,
- v primeru smrti pred upokojitvijo se sredstva v celoti dedujejo,
- zaradi davčne olajšave je to varčevanje veliko bolj ugodno od drugih oblik varčevanja, poleg tega je ena redkih oblik olajšav pri odmeri dohodnine,
- vplačana premija se obrestuje z doseženim donosom, ki ne more biti nižji od zajamčenega donosa.

Ob upokojitvi pokojninska družba za zbrana sredstva na osebnem računu izda oziroma kupi pri izbrani zavarovalnici zavarovancu polico življenjskega zavarovanja z dosmrtno rento. Zbrana sredstva so izločena na posebnem računu (kritnem skladu), zato varnost sredstev tudi v primeru stečaja delodajalca ali pokojninske družbe ni ogrožena.

V tem času se pojavljajo tudi vprašanja, ali je to smiselno, in razmišljanja o tem, da bi z enkratnim dvigom zahtevali izplačilo sredstev s pokojninske police. Že januarja 2011 bodo namreč prvi zavarovanci Pokojninske družbe A, d. d., izpolnili zadnjega izmed treh pogojev za uveljavljanje pravic iz prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, to je sklenjeno zavarovanje za najmanj 10 let. V primeru enkratnega dviga se odkupna vrednost izračuna na zadnji dan meseca pred izplačilom. Odkupna vrednost se takoj zmanjša za izstopni strošek (1 odstotek) in plačan davek od osebnih prejemkov v višini 25 odstotkov. Dodatno se zmanjša ob napovedi oziroma ob izplačilu dohodnine. Višina zmanjšanja je odvisna od dohodninskega razreda.

Za tiste, ki razmišljate, ali privarčevana sredstva dvigniti v enkratnem znesku ali jih varčevati kot dodatek za pokojnino, predstavljamo primera, kaj s finančnega vidika dejansko pomeni enkratni dvig in kaj prejemanje doživljenjske rente.

Primer je izračunan za povprečno plačano premijo v Talumu na dan 31. 12. 2010.

Plačana premija skupaj z donosi v obdobju od 2001 do 2010 na osnovi povprečne plače v Talumu je 9.131,68 evra.

Primer A: izplačana premija v enkratnem znesku

1. Bruto vplačana premija	9.131,68 EUR
2. – 1 % izstopni strošek	– 91,31 EUR
3. – 25 % akontacije dohodnine	– 2.282,92 EUR
4. Enkratno izplačilo premije (1 – 2 – 3)	6.757,43 EUR
5. Poračun dohodnine na koncu leta	– 1.278,17 EUR
6. Neto izplačana premija (4 – 5)	5.479,28 EUR

Pri dokončni odmeri dohodnine za preteklo leto bo tako dohodnina znašala 39,99 odstotka oziroma 40 odstotkov zbranih sredstev. Preostanek dohodnine nad 25 odstotkov akontacije dohodnine, ki bo plačana ob enkratnem izplačilu, bo treba plačati leta 2012 ob prejemu dohodninske odločbe za leto 2011.

Primer B: doživljenjska renta

Nadaljevanje zavarovanja pomeni dodatno nalaganje finančnih sredstev za obdobje po upokojitvi. Preračun doživljenjske rente je naslednji:

datum upokojitve	mesečna premija	zbrana sredstva	mesečna renta	
			moški	ženska
31. 12. 2010	75 EUR	9.130 EUR	43 EUR	38 EUR
31. 12. 2020	75 EUR	23.384 EUR	110 EUR	98 EUR
31. 12. 2030	75 EUR	43.602 EUR	206 EUR	182 EUR

Izračun je narejen za osebo, ki bo ob upokojitvi stara 60 let.

Dvig v enkratnem znesku je vaša osebna odločitev, delodajalec mora biti s to vašo odločitvijo samo seznanjen, kar se dokazuje s podpisom na predpisanem obrazu. Pred tem je vseeno vredno razmisliti, ali se odpovemo takšnemu delu naših sredstev.

Poudarili bi le še, da je namen dodatnega pokojninskega zavarovanja pokojninska renta, ki naj bi nadomestila upad javne pokojnine, in opozorili na to, da z enkratnim dvigom izgubimo velik del privarčevanih sredstev, da ne bomo pozneje slabe volje in obžalovali lastnih odločitev.**x**

Tržna priložnost za podjetje Vital

MIRKO VESELIČ

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Na nacionalni ravni je turizem pomembna gospodarska dejavnost prihodnosti, dolgoročno uspešen razvoj na področju turizma in gostinske ponudbe pa si želimo tudi na lokalni ravni. Ob razumevanju nove vloge strategije razvoja turizma in poznavanja svetovnih trendov si v podjetju Vital zadajamo novo vizijo in začnemo izvajati ukrepe za uresničevanje postavljenih ciljev.

Cilj družbe Vital v obdobju 2011–2015

Ob obstoječi dejavnosti, to je priprava toplih obrokov (malic) za zaposlene Taluma in podjetij na območju Taluma, je vse pripravljeno za širitev gostinske ponudbe za manjše in večje skupine gostov v **restavraciji Pan** in **prenovljeni večnamenski dvorani** ter za organiziranje drugih družabnih prireditev, glasbenih večerov in kulturnega dogajanja v Kidričevem. Dosedanji obseg prireditev bomo glede na zastavljene cilje v naslednjem srednjeročnem obdobju povečali z različnimi dogodki in prireditvami:

- družabni plesi odprtega tipa (novoletni ples, ples ob valentinovem ...),
- družabni plesi za ustanove in organizacije,
- maturantski plesi in valete,
- družinska srečanja (poroke, praznovanje obletnic ...),
- družabna srečanja za društva, klube, zveze in večje skupine »avtobusnih« turistov,
- pred- in ponovoletne zabave,
- seminarska dejavnost (združenja, interesne skupnosti),
- gledališke in »stand up« predstave,
- koncerti z raznoliko glasbeno ponudbo za vse starosti,

- dobrodelne prireditve.

Predvideni obseg letne prodaje temelji na obsegu sedanje dejavnosti in potenciala trga, infrastrukturne možnosti pa so sedaj tudi **v večnamenski dvorani**. Omejitev pri organiziranju in izvedbi večjih prireditev ne bo več. To med drugim pomeni tudi, da bo mogoče **povečevati tržni delež**, kar bo v naslednjih letih omogočilo **najmanj 30-odstotno povečanje prihodkov** družbe Vital, predvsem iz segmenta prireditev in gostinske ponudbe v restavraciji.

V prihodnjem obdobju bo širitev dejavnosti podjetja Vital, d. o. o., na organiziranje in izvedbo večjih prireditev – ob zmanjšanju sedanje osnovne dejavnosti, to je priprave toplih obrokov za zaposlene Taluma – zagotavljala manjšo interno odvisnost družbe.

Obnova večnamenske dvorane

Začetek obnove 6. septembra 2010, **odprtje 29. oktobra 2010**

Cilj investicije je torej vzpostavitev takih infrastrukturnih razmer, ki nam bodo omogočale zagotoviti možnosti za organiziranje večjih prireditev in pospešeno rast obsega dejavnosti podjetja Vital. Namen investicije pa je obnove objekta, ki bo omogočila, da bo na voljo standardna in nadstandardna ponudba, ki jo trg pričakuje za tovrstne prireditve. Izvedena investicija omogoča racionalno rabo energentov pri opravljanju dejavnosti; pove-

čana poraba energentov se je doslej odražala v visokih stroških obratovanja v času prireditev.

Zaradi celotne infrastrukturne konfiguracije objektov družbe Vital bodo posamezni prostori odslej lahko hkrati polno zasedeni. Nove kapacitete so:

- priprava hrane (kuhanje v kuhinji) 1.700 obrokov na dan
- razdelitev malic (jedilnica v Talumu in restavracija) 1.000 obrokov na dan
- v večnamenski dvorani 450 sedežev
- v jedilnici restavracije Pan 50 sedežev
- v posebni sobi restavracije Pan 30 sedežev
- v točilnici restavracije Pan 20 sedežev
- na terasi restavracije Pan 50 sedežev
- parkirišče za osebne avtomobile 50 parkirnih mest
- parkirišče za avtobuse 5 parkirnih mest

Dogajalo se bo ...

Novembra prirejamo ples Lions kluba, ob Talumovem tovarniškem prazniku pa srečanje upokojencev in druženje zaposlenih. December bo čas veselih praznovanj ob koncu leta za skupine zaposlenih iz Taluma in drugih.

V prenovljeni večnamenski dvorani v Kidričevem pripravljamo silvestrovanje z glasbeno skupino Navihanke, ki bo ob dobri glasbi poskrbela tudi za zanimiv šov program.

Restavracija **Pan**

Pri celoviti prenovi dvorane smo vključili vse potrebno za dobro počutje gostov, saj smo vgradili naravne materiale, uredili prezračevanje in dvorano klimatizirali. Dvorana je tehnično profesionalno opremljena z avdio opremo in fiksnim ozvočenjem, s projektorjem in projektorskim platnom (4,5 x 4,5 m) ter scensko razsvetljavo. Prostor s površino 490 m² je s platnom mogoče hitro pregraditi na dva manjša dela.

Dvorani smo z obnovo povrnili osnovne elemente arhitekture izpred 50 let (oboki stropov, ohranjene talne obloge) in s tem povezali preteklost s sedanostjo.

INTERVJU

Pogovarjali smo se
z dr. Marjeto Ciglencečki

Tovarna se mi razkriva kot prav poseben fenomen

DARKO FERLINC
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Dr. Marjeta Ciglencečki je izredna profesorica za umetnostno zgodovino na Filozofski fakulteti v Mariboru. Na prvi pogled nima nič skupnega s proizvodnjo aluminija oziroma tovarno. Mnogi pa vedo, da je Marjeta Ciglencečki oseba, ki prav gotovo največ ve o Talumovi umetniški zbirki. In o umetnikih, predvsem ptujskih, ki so jo ustvarjali. Napisala je mnoge prispevke v različnih publikacijah, kjer je strokovno opredelila zbirko in umetnike, zastopane v njej. Proučevala pa je tudi druga področja zgodovine Taluma, predvsem arhitekturo Danila Fürsta. Prav zato jo v tej številki Aluminija tudi predstavljamo.

Za začetek: kakšna veda je umetnostna zgodovina in zakaj je pomembna?

Umetnostna zgodovina sodi med humanistične vede. Kakor pove ime, se posveča raziskovanju umetniške ustvarjalnosti skozi zgodovino. Živimo v okolju, ki je umetnostno bogato in s tem bogastvom se identificiramo. Naše je, zato ga moramo razumeti in zanj skrbeti; truditi se moramo, da ohranimo umetnine starejših dob in da spodbujamo sočasno ustvarjalnost. Za raziskovanje umetnostne dediščine in sočasne ustvarjalnosti se je treba usposobiti in osvojiti določena znanja in metode dela. Umetnostni zgodovinar je posrednik med umetnino in njeno publiko. Skrbi, da je umetnina prepoznana, da jo ljudje spoštujejo in ohranjajo za naslednje rodove. Nimajo vsi sreče, da bi živeli v tako bogatem okolju, kot je na primer Ptuj. Ko sem še delala v muzeju, je bil zame najlepši del dneva jutranja hoja v službo. Stanujem na vzhodnem koncu starega mesta, zato sem vsako jutro prehodila Krempljevo ulico, Mestni trg, Murkovo ulico ter Slovenski trg in se nazadnje povzpela na grad. Si lahko zamislite kaj takšnega na primer v New Yorku? Mislim, da bi mi neskončno zavidali najmočnejši ameriški menedžerji, če bi seveda vedeli za to ptujsko razkošje.

Rojena si bila v Ljubljani, živiš in delaš na Štajerskem, na Ptuj in v Mariboru. Se nam lahko na kratko predstaviš?

Kot večina otrok iz moje generacije sem se rodila v porodnišnici, pač v ljubljanski, zato je Ljubljana uradno moje rojstno mesto. Vendar sem prvih šest let preživela v Železnikih, ki v

mojih spomnih še vedno pomenijo rajsko lepo naravo. Moja starša sta bila učitelja, bila sem edinka, a smo otroci iz soseščine cele dneve preživeli zunaj, na travnikih, ob kristalno čistem potoku Dašnica, med dolgimi zimami smo se sankali po cesti, ki se je vila po pobočjih Ratitovca, in kopali rove v sneg. Ko sem začela hoditi v šolo, smo se preselili v Litijo, ki sem se je težko navadila. Velika in umazana Sava je bila čisto drugačna od bistro Sore, po kotlini pa se je v pozni jeseni vlekla megla. Vendar sem v Litiji našla veliko prijateljev, na katere me vežejo nadvse topli spomini. Stanovali smo Na stavbah, v novem stanovanjskem bloku, kjer so bila moderna stanovanja, a se je mama vedno jezila na premajhno kuhinjo in na Lutzevo peč, ki je slabo vlekla. Blok so precej nasilno umestili ob rob starega delavskega naselja. Prvi lastniki litijske predilnice so ob koncu 19. stoletja dobro poskrbeli za delavce in zanje zgradili stanovanja v velikih zgradbah, med njimi pa je bila tudi ena nekoliko manjša, tako imenovana *Meisterhaus*, z boljšimi stanovanji za predelavce. Sredi delavskega naselja je bil velik park. Stare stanovanjske stavbe so se mi zdele mnogo imenitnejše od našega modernega bloka in še danes pozorno gledam skozi okno, kadar se z vlakom peljem skozi Litijo. Vse stare najemniške hiše še stojijo, a so nanje povezili čudne nove strehe, ker so jih očitno dvignili za nadstropje. Tudi naš blok še stoji, zelo je zanemarjen. Naselje Na stavbah je odličen primer delavske soseske s preloma 19. stoletja v 20., a se doslej žal še nihče ni lotil raziskave, ki bi osvetlila njene arhitekturne vrednote pa tudi njeno socialno podobo.

Ko sem začela hoditi na poljansko gimnazijo v Ljubljani, so starši zgradili hišo v Vižmarjah na severnem obrobju Ljubljane, kamor smo se preselili leta 1969. Bilo je poletje, in ker so Američani prav takrat pristali na Luni, je moj oče poskrbel za priklop televizije, še preden smo sploh razmestili pohištvo, da smo lahko spremljali prve korake Neila Armstronga po Luni. V Ljubljani sem študirala in v hiši staršev preživela še nekaj let potem, ko sem si ustvarila družino. Leta 1978 pa sem se z možem Janom in hčerko Izo preselila na Ptuj.

Študij umetnostne zgodovine. Zakaj prav ta študij? Je bil načrtovan ali morda naključen?

Težko sem se odločila, kaj študirati. Zanimalo me je marsikaj. Moji gimnazijski profesorji so pričakovali, da bom študirala jezike. A me je slovnica nekoliko odvrčala. Veliko sem brala. Moj oče (pisatelj Ivo Zorman, urednik pri založbi Borec), ki je zame pisal pravljičice, ko sem bila še otrok, me je vedno zalagal z dobro literaturo in imela sem privilegij, da sem marsikateri roman brala že v rokopisu. Oče je pričakoval, da se bom odločila za slovenistiko ali za primerjalno književnost. Pa me je od takšnega študija, ki me je sicer mikal, odvrčalo dejstvo, da so bili nekateri profesorji na katedri očetovi prijatelji; takih povezav nisem marala. In potem sem razmišljala, da se za umetnost dotlej nisem dovolj zanimala. Na umetnostno zgodovino sem se torej vpisala v želji, da se podučim o stvareh, ki sem jih slabo poznala. Nisem imela kakšnega posebnega predznanja. Tudi kot študentka se nisem posebej odlikovala. Ker

sem imela hčerko, za katero nisem našla varstva, sem zelo neredno obiskovala predavanja, česar profesorji seveda nimajo radi. A je velika samostojnost pri študiju imela tudi svoje dobre strani. Naučila sem se discipline, ki sem se je držala tudi v kasnejših letih.

Diplomirala si leta 1978 na Filozofski fakulteti v Ljubljani in se že čez nekaj mesecev zaposlila kot kustodinja v Pokrajinskem muzeju na Ptuj.

To pa je bilo res srečno naključje. Leta 1976 sva z možem prekolesarila Prekmurje in prišla tudi do Ptuja. Prvič sem bila na Ptuj še kot otrok, in sicer sta moja starša iz Železnikov na Ptuj peljala osnovnošolske otroke na ekskurzijo, jaz pa sem smela zraven. Od takrat je v mojem spominu škatala z vedutami evropskih vele mest in znamenitih arhitektur, nekakšna igračka, ki je stala v salonu v prvem nadstropju jugovzhodnega grajskega krila. Ko si se zazrl skozi kukalo, se je prikazala pisana podoba razkošnega mesta ali slavne stavbe. Obvezne ekskurzije študentov umetnostne zgodovine na Ptuj se nisem mogla udeležiti, ker nisem našla varstva za hčerko, pa sva se potem v Prekmurje in na Štajersko odpravila z možem. Bilo je nepozabno, še vedno včasih pogledam diapozitive, ki sva jih posnela ob tej priliki. Ko sva si ogledovala zbirke na gradu, sem si rekla, da bi bilo delo na ptujskem gradu sanjska služba. Potem je bil leta 1978 mož povabljen, da prevzame vodenje ptujskih term. Za pogoj je postavil, da dobim službo tudi jaz – in so v muzeju odprli delovno mesto kustosa pedagoga. Česa takega si

Aluminij, številka 10, oktober 2010

danes ni mogoče zamisliti; socializem je imel tudi dobre plati. Muzejsko delo je bilo precej drugačno, kot sem si ga predstavljala leta 1976, a mi je pri-raslo k srcu. Ko sem leta 1981 pre-vzela kustodiat za kulturno zgodovino, pa sem takoj poiskala škatlo z veduta-mi evropskih velemest. Ker je bila igračka krhka in izpostavljena dolgo-letni rabi, so jo zaradi poškodb že davno prej umaknili iz zbirke v depo, kjer je še zdaj. V vseh letih službova-nja v muzeju nisem našla primerne možnosti za restavriranje in vsaj za občasno razstavo.

Muzej si kot direktorica na koncu devetdesetih let tudi vodila.

Direktorstvo ni bila moja želja, bolj me je doletelo. Muzej je preživel nekaj kriz, ena je bila v devetdesetih letih. Kot muzejska kustodinja sem vedno imela vizijo, kaj vse bi bilo mogoče narediti z zbirkami, zato se mi je zdela situacija v devetdesetih dokaj brez-izhodna. Ker sem imela podporo neka-terih vplivnih Ptujčanov (posebej bi rada izpostavila Stanka Brodnjaka, ki je bil takrat predsednik sveta zavoda), sem se odločila za kandidaturo. Muzej sem prevzela v precejšnjih težavah, bili smo hudo zadolženi, a sem še da-nes prepričana, da nam je ob vseh tegobah uspelo ponovno vzpostaviti strokovne tirnice in muzej programsko pravilno usmeriti. Nobenih velikih zgodb nismo naredili v treh letih mojega direktorovanja, a trdno ver-jamem, da je v prvem koraku najpo-membneje določiti pravo smer. Po treh letih me je bolezen odvrnila od nadaljnjega vodenja ustanove, ki zah-teva veliko energije.

Nekateri vodje oziroma direktorji muzejev se bolj zavzemajo za bogatitev posameznih zbirk, tudi likovnih, drugi pa dajejo prednost obnovitvenim, vzdrževalnim de-lom. Oboje je seveda pomembno. Kam si spadala ti?

Načeloma je tako, da oboje hkrati (vzdrževalna dela in bogatenje fondov) ni mogoče, vsaj v enakem obsegu ne. Ptujski muzej pa je bogat z obojim: dragocene zbirke so shranjene v iz-vrstnih arhitekturnih spomenikih. Kot direktorica žal nisem imela finančnih možnosti niti za eno niti za drugo. Tri leta tudi niso posebej dolga doba. Če pa bi se smela odločati, bi dala pred-

nost gradivu in muzejskemu progra-mu, medtem ko bi vzdrževalna dela prepustila za to usposobljenim služ-bam. A takšnih možnosti žal ni bilo. Zadovoljna pa sem, ker mi je veliko umetnin uspelo pridobiti za muzej (tu-di v času, ko sem bila še kustodinja) v obliki donacij ali za majhne vsote. Še vedno velja, da je hramba gradiva v muzeju ali galeriji določena prednost za potencialne donatorje. Darovalec oziroma prodajalec ve, da bo gradivo v muzeju strokovno obdelano, morda ne takoj, zanesljivo pa se bo to zgodilo, kar obeta trajno vrednost. Muzejsko gradivo je zakonsko zaščiteno, ravn-anje z njim določajo pravila, medtem ko je gradivo na prostem trgu umetnin izpostavljeno mnogim negotovostim. Iz takšnih razlogov nam je uspelo pri-dobiti veliko zapuščino risb in grafik Franceta Miheliča (1907–1998). De-diči so se na predlog odzvali z naklo-njenostjo. Gradivo je zgledno shranje-no v Miheličevem kabinetu ter na voljo študentom in raziskovalcem. Nastalo je že nekaj znanstvenih besedil in diplomskih nalog, ki obravnavajo dele te zapuščine.

Na Filozofski fakulteti v Ljubljani si leta 1997 tudi doktorirala. Kaj je bila tema doktorske disertacije?

Moja doktorska disertacija ima naslov *Oprema gradov na slovenskem Štajer-skem od srede 17. do srede 19. stolet-ja*. Naslov je dovolj zgovoren, tema pa je seveda tesno povezana z mojim muzejskim delom. Gradovi na Sloven-skem so imeli kruto usodo. Gospo-darske reforme in družbene spremem-be v 19. stoletju in prekucije v 20. sto-letju so gradove povsem opustošile. Ptujski grad je bil redka izjema. In na tem sem utemeljila svoje raziskave.

Leta 2001 si se redno zaposlila na mariborski Pedagoški fakulteti. Za-kaj si se odločila za prosveto?

Na mariborski Pedagoški fakulteti sem začela delati honorarno že leta 1992 kot asistentka. Povabili so me, ker so iskali umetnostnega zgodovinarja na oddelku za likovno pedagogiko. Pova-bilo je bilo izziv. Ker sta bila moja starša učitelja, sem ta poklic poznala iz osebne izkušnje. V lepem spominu mi ostajajo pogovori med očetom in mamom, ki sem jim kot otrok radovedno sledila. Ko je mama popravljala in ocenjevala domače naloge iz slo-

venščine, je včasih za nasvet povprašala očeta, on pa se je vedno zavzel za učence, ki so pokazali kreativnost, pa čeprav so bili njihovi spisi polni slovničnih napak in okorni v bese-dišču. Pogovori so se včasih spreme-nili v pogajanja za ocene, v katere sem rada posegala in navijala za vse, kar je štrlelo iz povprečja. Kasneje sem rada zagotavljala, da ne bom nikoli učiteljica, a me je v tako delo vedno vleklo. Tudi v muzeju sem z veseljem vodila po zbirkah in sprejemala na konzulta-cije učence, dijake in študente. Nazadnje pa sem pristala kot učiteljica in mi je všeč. Delo z mladimi je velika spodbuda; vzdržuje kondicijo in pre-prečuje strokovno lenobo.

Leta 2006 je bila v Mariboru usta-novljena Filozofska fakulteta.

Kakšna je bila tvoja vloga pri tem?

Ustanavljanje Filozofske fakultete sem spremljala precej pasivno kot senator-ka (pre)velike Pedagoške fakultete, a z velikim občudovanjem, koliko energije so kolegi s sedanjim dekanom prof. dr. Markom Jesenškom na čelu vložili v ta projekt. Ko je Pedagoška fakulteta razpadla v več enot, sem bila članica Oddelka za likovno umetnost in s kolegi smo se trudili ustanoviti akade-mijo za umetnosti. Bila sem med pobudniki ideje o akademiji, nato so razvoj zamisli prevzeli kolegi umetniki. Žal akademija, ki bi jo Maribor nujno potreboval, še ni ustanovljena. Verja-mem, da nobena ideja ne more kar izpuhteti, prepričana sem, da je naš trud nekakšen humus, na katerem bodo nadaljevali drugi. Sama sem se potem oprijela projekta ustanavljanja oddelka za umetnostno zgodovino na že obstoječi Filozofski fakulteti, pri čemer sem našla oporo pri kolegi na Umetnostnozgodovinskem inštitutu Franceta Steleta na ZRC SAZU, dekan Jesenšek pa nas je podprl. Pot do akreditacije programa je kar dolga, administrativni postopki so neskonč-no zapleteni. Trenutno teče dodiplom-ski program, upamo še na srečen raz-plet akreditacije magistrskega in dok-torskega programa.

Svet za visoko šolstvo RS je dodi-plomski študij umetnostne zgodo-vine na Univerzi v Mariboru akre-dital leta 2008. Kakšno je zani-manje za ta študij v Mariboru, na Štajerskem?

Dnevi, ko smo čakali na rezultate vpisa v študijsko leto 2009/10 – takrat smo v Mariboru prvič razpisali študij umetnostne zgodovine – so bili zame neizmerno naporni. Vpis smo v vlogi za akreditacijo omejili na 30 mest, kar je najnižja možna številka. Preprosto si nismo upali zapisati višje številke. Do začetka študijskega leta smo zapol-nili vsa razpisana mesta, kar je bilo veliko olajšanje. V študijskem letu 2010/11 smo mesta zapolnili že ob drugem vpisu, kar nas prepričuje, da je za izobraževanje na tem programu zadosti zanimanja tudi na mariborski Filozofski fakulteti. Naši študentje so iz vseh koncev Slovenije, prevladujejo pa vendar Štajerci. Umetnostnozgo-dovinska izobrazba sodi k temeljnim humanističnim znanjem, v vzhodni Sloveniji pa smo na tem področju podhranjeni. Skrb za kulturno dedišči-no in zanimanje za sočasno likovno tvornost sta odvisna od naše splošne izobrazbenosti, ki na tem polju šepa. Zanimanje za študij je ustrezno; če bo-mo program dobro peljali, se bo interes dvigal, posledično pa si sme-mo obetati boljše poznavanje likovne ustvarjalnosti in višji domet pri varo-vanju kulturne dediščine in recepciji sodobne ustvarjalnosti.

Bile so ideje o ustanovitvi Akade-mije za likovno umetnost v Mari-boru, a je stvar nekako zamrla. Za-kaj?

Srčika mariborske univerze sta bili ob njenih začetkih ekonomija in tehnika. Zelo težko je bilo v tem okolju vzpos-tavljati humanistične in družboslovne vsebine. Pedagoška akademija, ki je prerasla v Pedagoško fakulteto in nato razpadla na Pedagoško in Filozofsko fakulteto ter Fakulteto za naravoslovje in matematiko, je bila dolga leta pros-tor za mariborsko humanistiko in družboslovje pa tudi za umetniške dis-cipline, ki vsaj zdaj še ostajajo v okvi-rih Pedagoške fakultete in tamkajšnje-ga Oddelka za umetnosti s programom Likovna pedagogika. Vendar so ti okviri že dolgo pretesni. Maribor s svojo najširšo okolico nujno potrebu-je več humanistike in družboslovja in več umetniškega potenciala. Nova Filozofska fakulteta obeta boljšo pri-hodnost glede prvega in drugega, za umetnost pa si bo še treba izboriti več prostora. Zdi se, da vlada nek strah

pred širšim zamahom in pred večjo kreativnostjo. Zatikanja pri pripravah na Evropsko prestolnico kulture imajo sorodne vzroke. Nihanja med megalomanstvom in drobnjekarstvom so velika, manjka pa samozvesti in pripravljenosti, da za projekt zastavimo presežek energije.

Eno tvojih najvidnejših področij sodelovanja s tovarno aluminija Talum je bilo uredništvo pri ustvarjanju Almanaha ob petdesetletnici tovarne. Je bilo proučevanje zgodovine Taluma naporno delo?

Priprava almanaha, ki je izšel ob obletnici Taluma, je bil eno najprijetnejših uredništv v moji praksi. Čeprav sem mislila, da tovarno in njeno zgodovino poznam, sem ob navedenem projektu vedno znova ugotavljala, da ni tako. Tovarna se mi razkriva kot prav poseben fenomen. Ob vznožju Haloz, ki nam jih je Stojan Kerbler predstavil kot prostor stoletnih mitov, stoji industrijski gigant s sodobnim delovnim ritmom. Srečala sta se dva povsem različna sveta in zaživela v nenavadnem sožitju. Almanah je pokazal na mnoga področja, ki bi jih bilo treba podrobneje proučiti: urbana zasnova tovarniškega kompleksa in Kidričevega, prispevek Danila Fürsta kot vodilnega arhitekta, naravnost vznemirljiva je izvirna notranja oprema upravne stavbe, tovarniška fotografija Stojana Kerblerja in nekaterih drugih fotografov, likovna zbirka ...

V almanahu si menda prvič opredelila Talumovo umetniško zbirko, posebej pa še mojstra fotografije, Stojana Kerblerja. Zakaj je zbirka pomembna?

Likovne zbirke so sežet umetniški potencial, vsebinsko povezan z domotom zbiralca. Tudi na Slovenskem je bilo v preteklosti veliko pomembnih zbiralcev, vendar je ta vrst podpiranja umetnosti po letu 1945 iz političnih razlogov tako rekoč usahnila. V devetdesetih letih je zbirateljstvo spet oživele, večje zbirke pa so začele nastajati predvsem v velikih podjetjih. Talum v tem ni izjema, ima pa nekaj posebnosti in odlik. Talumova zbirka je vsebinsko in slogovno razmeroma enovita, označujeta jo visoki modernizem in postmodernizem. Po vsebini je poseb-

nost tudi velik delež fotografije, pri čemer je osrednja osebnost Stojan Kerbler, ki je pritegnil še nekaj drugih fotografov. Neobičajno za zbirke te vrste je tudi, da ves fond drži kakovostno visoko raven brez velikih nihanj. Osebo pa se mi vedno znova zdi potrebno izpostaviti, da je Talumova zbirka med vsemi sorodnimi po Sloveniji edina, ki se oblikuje zaradi naklonjenosti in poznavanja neposrednega naročnika, predsednika uprave mag. Danila Topleka. Druge sorodne zbirke nastajajo po naročilih direktorjev, ki pooblastijo kustosa, da opravi svoje delo, v primeru Taluma pa direktor zavzeto sodeluje v procesu zbiranja in ga neposredno vodi. Pri tem ima dva svetovalca, slikarja Dušana Fišerja in mojega spraševalca, Darka Ferlinca, končne odločitve pa so vendar njegove. Takšnih zbiralcev po Sloveniji manjka.

Posvečaš se predvsem raziskovanju zgodovine umetnosti na Štajerskem, seveda še posebej zgodovini Ptuj, njegovim umetnikom, spomenikom in plemiški bivalni kulturi. Kako bi ocenila »umetnostnozgodovinski« položaj Ptuj v primerjavi z drugimi lokalnimi središči, na primer Mursko Soboto, Slovenj Gradcem, Novim mestom, Koprom ...?

Našteta mesta so vsa umetnostno bogata in kulturno živahna, Ptuj pa je vendar nekaj posebnega. Označujejo ga izredno kakovostni starejši spomeniki in dokaj zahtevna sočasna ustvarjalnost. Velika prednost Ptuj je, da so njegovo zgodovino in umetniški potencial raziskovali že v preteklosti, zato imamo raziskovalci na voljo veliko literature. Tudi ptujski muzej je velika shramba dokazil o nekdanji moči mesta in njegove okolice. Drugo seveda je, koliko tega bogastva zmoremo konzimirati. Umetnostno bogastvo ni le lastnina, je tudi obveza. Vedno znova se mi kaže veličastna podoba Ptuj v preteklosti in naša sedanja majhnost, ki ne zmore biti enakoverden partner. Ob tem Ptuj mnogo premalo ceni sodobno umetniško produkcijo. Sklicevanje na kakovostno dediščino, ki da mora imeti prednost, ne rodi sadov, prav nasprotno. Znano je, da staro ne preživi brez novega.

Največja kulturna prireditve v Benetkah je bienale, to bi moral biti vzorec.

Leta 2012 bo Ptuj skupaj z drugimi mesti evropska prestolnica kulture. Kako ocenjuješ priprave na to in česa po tvojem mnenju ptujška politika ni naredila, pa bi morala?

Ptujčani so se v projekt EPK podali z velikimi (morda prevelikimi) pričakovanji, kar velja za vsa sodelujoča mesta. Ob tem se preveč razmišlja o velikih investicijah, pogrešam pa premislek, kje so najpomembnejše programske vsebine. Ptujčani so se odločili izpostaviti kurentovanje, ki ima dolgoletno tradicijo. Lik kurenta se je v javnosti že zasidral kot sinonim za mesto Ptuj, ob čemer pa se mi že dolgo zastavljajo mnoga vprašanja. Kurent ni mestni lik, takega smo naredili v zadnjem obdobju. Ali smo do tega imeli pravico? Je bil to res »naren« tok dogodkov? Živa dediščina, kamor sodijo pustni običaji, se seveda nenehno spreminja, pa vendar: do kolikšne mere smemo posegati v takšno dogajanje v vlogi režiserjev velikih spektaklov? Po drugi strani je vodenje o najpomembnejših obdobjih mestne preteklosti tako rekoč zamrlo. Tako sijajno evropsko mesto, kot je bil Ptuj za časa antike, ni bil nikdar več. Pa vendar se očitno zdi povsem v redu načrt za izselitev arheoloških zbirk iz dominikanskega samostana, ki naj postane kongresno središče. Posebno vprašanje je, ali bo ob pritiskih za hitro dokončanje del sploh mogoče zagotoviti varovanje spomeniških vrednot dominikanskega samostana. Za preobrazbo samostanske cerkve v kongresno (verjetno tudi večnamensko) dvorano je menda zagotovljen denar (?), arheološke dragocenosti pa bodo improvizirano pospravili v depoje. Obljuba o gradnji arheološkega muzeja in ureditvi sodobnih arheoloških zbirk obvisi v zraku, saj ne sloni na zagotovljenih finančnih virih, prav tako pa ni bilo mogoče zaslediti kakšnih načrtov o ureditvi teh zbirk. Nekje drugje sem prebrala, da naj bi množični spektakel z udeleženci v »rimskih« oblačilih nadomestil učno uro iz antične zgodovine. K takim dejstvom, ki so zame alarmantna, doslej ni bilo posebnih pripomb. Težko je obsojati samo politike, saj se niso oglasili niti arheologi niti muzealci in

konservatorji. Morda sem spregledala kakšne proteste stanovskih društev ali drugih za kaj takega poklicanih strokovnjakov?

Kakšen je na sploh položaj kulture na Ptuj?

Če merimo kulturni utrip (pri tem mislim na kulturne prireditve in ne na varovanje dediščine) na Ptuj s situacijo v Sloveniji, bi morali biti zadovoljni. Zame kultura v mestu niso le finančne postavke v občinskem proračunu, so predvsem domačini, ki oblikujejo prireditve, jih obiskujejo in vabijo v goste tudi druge. V zadnjih letih se je veliko spremenilo. Ptujške kulture ne usmerjajo le velike ustanove, vedno več je zasebne iniciative, ki dosega zavirljivo raven. In dovolim si navesti nekaj imen: Muzikafe, Art Stays, Arsana, vsak s svojim specifičnim programom in z odprtostjo navzven, ki obeta dobro nadaljevanje. Kulturni utrip v mestu pomeni, da lahko nekaj kulture doživiš, ko si to zaželiš. In na Ptuj, ki je majhno mesto, je to mogoče skoraj vsak dan. Na tem mestu bi lahko spomnila politike: kadar želite kaj dobrega storiti za kulturo na Ptuj ali tudi kadar zgolj nabirate politične točke, se ozrite okrog sebe – med nami je veliko kreativnih ljudi, ki tu in tam potrebujejo nekaj politične podpore.

Tvoja bibliografija je zelo obsežna. Več kot 650 naslovov znanstvenih prispevkov, člankov, prispevkov na konferencah, sestavkov in poglavij v monografijah, zbornikih, predgovorov, študij, elaboratov ..., skratka, ogromno delo. Ali ti sploh ostane še kaj časa za »kaj drugega«?

Bolj malo. Ampak biti nenehno sredi umetnin je življenje, ki sem si ga želela in ki ga ne bi hotela zapustiti.

Katere so tiste vrednote, ki bi jih po tvojem mnenju morale »fabrike«, kot je Talum, še posebej gojiti?

Vse »fabrike« so bile postavljene, da bi proizvajale nekaj, kar gre dobro v denar, potem pa bi lahko našli nekaj dobička in si ga razdelili. V Talumu je bil poleg tega vedno tudi prostor za misel na ljudi in njihovo dobro. Tovarna se je ostro zarezala v pokrajino. Veliko ji je odvzela, znala pa je tudi vračati. Da bi le tako ostalo. x

Fotografije meseca

Pomlad na Dugem otoku. Foto: Boris Knez.

Krakov, Poljska. Foto: Andrej Brumen.

Falkirk Whell, Škotska. Foto: Andrej Brumen.

Dolina. Foto: Lidija Kosi.

Jesen v Talumu. Foto: Gregor Cvetko.

Deževje je odplavilo škrlatno jesensko listje

ALEKSANDRA JELUŠIČ

Najprej sem imela namen napisati lahkotno kolumno o možicu z imenom Oktober, ki se lepo rima z besedo dober, saj nas izdatno založi z jesensko bero, ki je naša stelja za prihajajočo zimo. Potem je prišlo deževje, ki je odplaknilo škrlatne liste in neusmiljeno vdiral v domove, da nam pokaže, kakšno moč ima narava in koliko modrosti je skrite v izreku *Kar seješ, to žanješ*.

Svet v odsevu vode. Foto: By Pika A. J.

Če se vrnem nazaj k naravi in letnim časom, potem ne morem mimo sinergije človeka z naravo. Sodoben način življenja je potisnil naravo v ozadje in človek ne posluša več svojega notranjega glasu in utripanja narave, ki nam na preprost način želi pokazati svoje zakonitosti, po katerih deluje. Človek je samo drobna pikica v tem umetelnem sistemu naravnih zakonitosti, zato je nesmiselno, da si želimo živeti po svojih lastnih načelih, ki rušijo pravila naravnih zakonitosti in celotnega kozmosa. Morda lahko za hip spremenimo ravnovesje narave, a na-

rava je narejena tako, da se vedno znova postavi v svoje lastno ravnovesje, kar potem občutimo kot poplave, potrese in druge udarce, ki jih mora plačati človeštvo za ceno svoje trmoglavosti.

Težko rečemo, kateri letni čas je na začetku in kateri na koncu, saj je težko govoriti o limitirani naravi. Najbolj prav je, da naravo dojemamo brez začetkov in koncev, saj se letni časi nikoli ne končajo, zato tudi niso podvrženi začetkom. A če bi morali izbrati letni čas, ki je do nas najbolj radodaren, pisan in vesel, potem ne bi mogli spregledati jeseni.

Če pomlad zaznamuje kaljenje, potem je poletje čas razcveta in jesen čas obiranja plodov. Zima pa pomeni počitek. Vprašajmo se: čemu počitek, kaljenje in cvetenje? In odgovor nas pripelje k jeseni, iz česar sledi, da so vsi napor narave usmerjeni v en sam cilj, to je k plodovom, ki pomenijo hrano in s tem energijo ter motiv za nov cikel letnih časov. Naprej v neskončnost, brez začetka in brez konca. Zdaj ste se verjetno vprašali, kje je tukaj človek. Kakšna je v teh letnih časih vloga človeka? Če bolje pogledamo vase, potem si moramo priznati, da so tudi naša življenja podvržena letnim časom in da je vsak dan, ki ga preživimo, hkrati konec in začetek novega dne. Vsak dan posebej je tako podvržen minevanju in kroženju letnih časov.

Zjutraj smo polni novih moči in najbolj ustvarjalni, tako kot je ustvarjalna pomlad. Sledi obdobje poletja, ko smo v utečenem ritmu in nam dnevne delovne naloge najboljše uspevajo. Sledi obdobje jeseni, ko smo

utrjeni od dela in se spočijemo ob »béri« vsega, kar smo čez dan ustvarili. V tem času tudi najbolj obilno jemo. Jeseni dneva sledi zima, ko smo utrjeni in telo zahteva počitek. Upam, da ste v tem dnevnem ritmu zasledili ritem narave in ritem letnih časov. To je naša sinergija z naravo, ki jo želimo kršiti. In če jo kršimo, nas narava opozori nase z boleznijo in naravnimi katastrofami.

V teh dneh, ko bi morali polno užiti barvitost narave in okušati slast plodov, se ljudje obračamo k nebu in trepetamo pred novimi količinami vode, ki bodo udarile v naše domove, da bi odplaknile bolečino in nesnago, nabrano po kotih našega srca. Izračunavali bomo škodo, se sprenevedali in v vodi poskušali oprati svojo krivdo. Morda jih bo mnogo, ki bodo na naravno katastrofo pogledali kot na višjo silo in ne bodo dojeli klica narave na pomoč. Narava nas potrebuje in mi sami se potrebujemo. Kdaj bo prišel čas, ko naše kalkulacije ne bodo več podvržene denarju? Tukaj gre za inflacijo jaza, ki je vsak dan višja in višja. Lahko ljubimo jesen? Jesen in naravo bomo začeli ljubiti šele takrat, ko bomo cenili in ljubili samega sebe. Morda se bomo nekega dne ustavili in dojeli, da narava ni hudobna in preračunljiva, da ne pozna kalkulacij. Narava samo JE, vse preostalo naštetu je v domeni človeka.

Ustavimo se torej in ji prisluhnemo, naj dež odplakne človekovo preračunljivost, da bomo lahko želi to, kar smo sejali. Ko bomo znali prisluhniti utripu narave, bomo dojeli tudi naravo človeka.

Greva, punca, v južne kraje ...

DARKO FERLINC

FOTO: SRDAN MOHORIČ,
ARHIV

Vsak, ki pride skozi glavni vhod v upravno poslopje Taluma, zagleda najprej njo. In to je za večino prvi živ stik s Talumom. Frančka Sagadin je receptorka že 19 let.

V takratni TGA je, rosno mlada, prišla po dokončani srednji administrativni šoli in se zaposlila kot čistilka. Takrat je pomagala tudi v »ekspeditu«. Tako še danes rečemo službi za sprejemanje in odpošiljanje pošte.

Nato so jo kot pripravnico zaposlili v TOZD Glinica, kje je ostala šest let. Vsi poznamo zgodovino Taluma in vemo, da je bila proizvodnja glinice ukinjena leta 1991. Takrat je Frančka postala receptorka. In to delo opravlja še danes.

Z njo pa se nismo pogovarjali zaradi njene službe. Pravi razlog za pogovor so bila njena potovanja. Frančka in njeni veliko potujejo. In če veliko potuješ, tudi veliko vidiš in veliko doživiš. Doživetja pa so ponavadi zanimiva.

Začelo se je leta 1995, ko so Frančkini želeli iti na počitnice na hrvaško obalo. Mnogi jo imamo še vedno za svojo. Takrat je na Hrvaškem še divjala vojna in tja si pač niso upali. Poskusili so na slovenski obali, toda cene v Portorožu so bile višje kot v Barceloni in na Costa Bravi. In so se odločili iti tja. To je bil za Frančko tudi prvi polet z letalom. Od takrat pa več ali manj redno potujejo.

Seveda so potovanja draga, predvsem v oddaljene kraje. Toda če se odrečeš kaki drugi stvari, je mogoče tudi potovati. Želja pač mora biti dovolj velika in partnerja morata biti oba navdušena nad tem. Mnogi ne

potujejo, ker jih je strah letenja, mnogi ne zato, ker se jim preprosto ne ljubi. Že iz naslova je razvidno, da Frančka najraje potuje v južne kraje. Da se tam pregreje, pravi. Torej kaka Švedska ali Finska ne prideta v poštev.

Kar z odprtimi usti sem poslušal, ko mi je začela pripovedovati, kje vse je že bila. Bolgarija, Tunizija, Maroko, Turčija, Egipt, Izrael, Jordanija ... To so države, ki so »blizu«. Bolj oddaljene pa so Kitajska, Mehika, Kuba, Venezuela, Tajska, Šrilanka, Dominikanska republika ...

Na potovanjih se marsikaj zgodi. Ko so bili v Egiptu, na primer, je nekega dne v hotelu nastala panika. Ljudje so nenadoma hoteli domov. V nekem mestu na obali Rdečega morja je namreč eksplodirala bomba. Doma pa seveda ne ločimo najbolj egiptovskih mest ob obali Rdečega morja in vsemu pač rečemo Egipt. In domači so seveda v skrbeh. Ker si od poročil zapomnijo le Egipt. Vendar pa je vsaka

taka stvar, pa čeprav je daleč od našega mesta bivanja, razlog za preplah.

V Jordaniji se je v hotelu pokvarilo dvigalo. Frančka je v njem kakih 15 minut ostala z vojakom jordanske vojske, ki je v rokah držal Koran, na rami pa mu je visela puška. In to v temi. Strah in panika. Če je bil to kak simpatičen, mlad vojak, bi lahko bila stvar mogoče celo zanimiva. Ampak v tem primeru Frančka najbrž ne bi kaj dosti govorila o tem.

Tajska je čudovita dežela, Bangkok je poln zgodovine. Tam je videla največjega ležečega Budo na svetu. Mnogim, predvsem moškim, je Bangkok znan po tako imenovanem seks turizmu. Tudi Frančka je to opazila, saj je na ulicah veliko deklic, ki vabijo moške v svoje prostore. Tajsko pa si je zapomnila tudi po veliki tolerantnosti. V hotelu jim je namreč stregel fant, oblečen v žensko. Travestit torej. In to se je zdelo popolnoma normalno. Kar seve-

da tudi je. Toda ne znam si predstavljati, kako bi taka stvar delovala v Sloveniji. Kako tolerantni smo torej Slovenci?

V Mehiki je spoznavala kulturo Majev, na Kitajskem pa zgodovino tamkajšnjih dinastij. Najbolj impozanten je seveda Veliki kitajski zid, kjer se tare turistov, domačih in tujih. Pa seveda Večno mesto in Trg nebeškega miru ostaneta vedno v spominu. Za razliko od preostale Kitajke, o kateri veliko beremo, sta mesti Peking in Šanghaj popolnoma drugačni. Po vzoru zahodnega kapitalističnega sveta sta posejani s stavbami, ki sodijo med najvišje

jo s Pentagonom. Pa jih Frančka vpraša, ali so že kdaj bili tam. In tudi na recepciji se kaže stara resnica. Nekateri se prav tam delajo zelo pomembne. Resnično pomembni ljudje pa so ponavadi potrpežljivi, dostojni in »normalni«.

Nekoč so ljudje prihajali brez vnaprejšnjega dogovora za sestanke. Dovolj je bilo, da so na recepciji povedali, h komu gredo. Danes je seveda večina sestankov dogovorjenih.

Oba s Frančko se spominjaba dogodka, ko je neki tip kradel po pisarnah v upravni zgradbi. Moja verzija je približno taka: Nekega dne je nekdo

na svetu. Prav v teh mestih se lomita komunizem in kapitalizem in ni prav jasno, kateri od sistemov je slabši. Povsod po svetu, posebej pa v nekdanjih socialističnih državah, živijo življenje dveh hitrosti. Hotelska naselja in turistični kraji dajejo občutek lagodja, bogastva in miru. Ko pa se odpraviš ven iz teh območij, naletiš na bedo, slabo urejenost, morda celo kriminal. In spoznanje, da drug za drugega ne vemo. Tisti znotraj hotelskih naselij ne vedo za one »tam zunaj« in obratno.

Frančka se tako spominja Bolgarije. Po več ur so se vozili po slabih cestah, da so si lahko ogledali znamenitosti znotraj države. In to na primer le sto kilometrov. Hoteli so sicer super, celo varovani, vse drugo pa je bedno.

Vrnimo se še malo na recepcijo. Stiki z ljudmi, domačimi in tujimi, v živo na recepciji ali po telefonu. Mnogi gostje so nestrpni. Zaradi postopkov, najav, predvsem pa zaprtih vrat nas primerja-

potrkal na vrata moje pisarne. Vstopila sta policist in še nekdo. In policist me je vprašal, ali vem, da mi je tip ukradel dva »jurja«. Nisem imel pojma. Ampak tip je, potem ko so ga prijeli, menda to priznal. In tako ga je policist vodil po vseh tistih pisarnah, kjer je kradel. Na srečo je takrat Frančka zapisala registrsko številko avtomobila, s katerim se je gospodič pripeljal pred »fabriko«.

Saj ne rečem, da se danes po pisarnah ne da več krasti. A s tako lahkoto prav gotovo ne.

Morda je eno najlepših opravil, ki jih opravlja Frančka, zamenjava simbolov na tako imenovanem drevesu življenja, ki stoji ob največjem oknu za recepcijo, kar sicer ne sodi v njen opis del in nalog. Prvi dan pomladi, poletja in jeseni pritrdi na drevo drug simbol: jabolčin cvet, jabolko in jeseni suho listje. In tako se vrtil svet, vrtijo se letni časi in z njimi naša življenja.x

Mesec požarne varnosti

Talum na Filozofski fakulteti

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Razstava

MARJETA CIGLENEČKI
FOTO: SRDAN MOHORIC

V torek, 19. oktobra, je bila na Filozofski fakulteti v Mariboru odprta razstava dela umetniške zbirke Talum. Avtorica razstave dr. Marjeta Ciglenečki, izredna profesorica na Filozofski fakulteti v Mariboru, je ob tem povedala:

»V preteklosti so zbirali umetnine in podpirali umetnike predvsem zasebniki, v novejšem času pa so njihovo poslanstvo v veliki meri prevzela podjetja in korporacije. Na Slovenskem je bila tradicija zbirateljstva po drugi svetovni vojni prekinjena, a je v zadnjih desetletjih polagoma oživela. Tako se je tudi pri nas v večjih podjetjih oblikovalo nekaj likovnih zbirk, ki jih pretežno sestavljajo dela sodobnih likovnih ustvarjalcev. Takšne zbirke pomembno dopolnjujejo funduse javnih galerij, ki ne zmorejo odkupovati zadosti umetnin, da bi suvereno predstavljale sodobno slovensko likovno tvornost. Med tovrstnimi zbirkami je likovna zbirka Talum ena

najbolj cenjenih. Šteje več kot tristo slik in kipov osemdesetih slovenskih, avstrijskih, hrvaških in enega norveškega avtorja. Njeno vsebino opredeljuje visoki modernizem in postmodernizem, v zadnjih letih pa so za zbirko odkupili tudi nekaj umetnin iz prve polovice 20. stoletja, med katerimi je treba izpostaviti dela Franceta Miheliča.

Med letoma 1991 in 2002 so se slikarji in kiparji pod pokroviteljstvom Taluma zbirali na likovni koloniji. Zgodaj jeseni so vsako leto en teden delali v improviziranih ateljejih najprej na Štatenbergu in nato na ptujskem gradu, sledila je razstava v galeriji ptujskega muzeja, pokrovitelj pa je za zbirko odbral nekaj del. Kolonija v letu 2002 je bila posvečena fotografiji, kasneje pa so skrbniki zbirke organizacijo kolonije zamenjali za sistematične odkupe. Skrb za visoko kakovost je bila vedno v ospredju, posebna pozornost pa je vedno veljala umetnikom, ki so povezani s Ptujem in njegovo oko-

lico. Med njimi izpostavljamo mojstra fotografije Stojana Kerblerja in slikarja Dušana Fišerja, ki sta v zbirki zastopana z večjim številom del.

Umetnine so stalno razstavljene v avli in po poslovnih prostorih upravne stavbe Taluma v Kidričevem, del zbirke pa je deponiran. Izbor iz zbirke je bil že nekajkrat predstavljen v javnih razstaviščih, posamezna dela si redno izposojajo galerije za občasne razstave, o zbirki pa je napisanih tudi nekaj strokovnih prispevkov.

Tovarna Talum, ki se je do leta 1992 imenovala Tovarna glinice in aluminija Kidričevo, ima zanimivo zgodovino. Proizvodnja aluminija v teh krajih so načrtovali že Nemci med drugo svetovno vojno, gradnja tovarne pa je bila končana v letu 1954 po načrtih arhitekta Danila Fürsta, ki je v soseščini tovarne zasnoval še stanovanjsko naselje v skladu z načeli socialističnega urbanizma. Fürstovi načrti niso bili v celoti realizirani, pa vendar je Kidričevo zanimiv in na Slovenskem redek primer velikopotezne socialistične gradnje. Ob vznožju Haloz, kjer življenje še vedno teče v stiku s starodavnimi miti, je industrijski gigant vzpostavil povsem nov ritem, častitljivo preteklost povezal z novimi zgodbami in na novo opredelil tudi pokrajino. Tovarniški kompleks je mesto v malem, med stavbami pa se odlikuje upravno poslopje. Z velikim spoštovanjem do Fürstovega izvirnika ga je v letu 2002 obnovil arhitekt Janko J. Zdravec. Visoka kakovost likovne opreme se zdi v takšnem okolju nujna in tako rekoč samoumevna, vendar ne smemo pozabiti, da je likovna zbirka Talum lahko nastala le zaradi zanimanja za umetnost v vodstvu podjetja. «X

Dr. Marjeta Ciglenečki z dekanom dr. Markom Jerenškom in študenti

»Biografija« gospodične aluminijaste pločevinke

ALEKSANDRA JELUŠIČ

HTTP://WWW.SHRANI.SI/F/W/LW/4VM6PIWJ/LASKO-1.JPG

Sodobnost si ne zna več predstavljati življenja brez aluminija. Iz aluminija so izdelane ladje, gradbene konstrukcije, avtomobili ... V aluminij zavijamo živila in navsezadnje iz njega tudi pijemo, saj so pločevinke zelo priljubljena embalaža za pijače. Tako je količina proizvedenega aluminija danes kazalec razvitosti države. Tokrat smo članek namenili pločevinki, valjasti embalaži za shranjevanje tekočin, ki jo odlikujejo nelomljivost, neprepustnost za svetlobo in majhna teža.

Zamisel o pakiranju pijače v pločevinke izvira iz ZDA. Po ukinitvi prohibicije alkohola je podjetje Gottfried Krueger Brewing Company 24. januarja 1933 na trg poslalo prvo pivo v pločevinki. Pločevinka je bila podobna današnji konzervi, saj jo je bilo mogoče odpreti le s priloženim odpiralčkom. Izdelana je bila iz jekla in sestavljena iz treh kosov: dna, oboda in pokrova. Pločevinka s pivom je bila prava senzacija, ki je podjetju čez noč prinesla velike zasluške.

Prva aluminijasta pločevinka je na trg prišla šele leta 1958. Značilno odprtino za srkanje pijače, ki jo poznamo danes, je dobila leta 1962, mehanizem za odpiranje zaponke navznoter pa leta 1989. Podjetje Pepsi-Cola je bilo prvo, ki je začelo tudi brezalkoholne pijače polniti v embalažo iz pločevine in aluminija.

Danes pločevinka ni več sestavljena iz treh delov, temveč je narejena v enem kosu. Na zgornji površini ima ovalno zaponko, ki omogoča enostavno pitje pijače. Odpre se z dvigom kovinskega obročka, ki pa ne omogoča ponovnega zapiranja. V Evropi je najbolj razširjena pločevinka s prostornino 0,33 litra.

Danes je letno v obtoku kar 100 milijard aluminijastih pločevink, samo v Veliki Britaniji pa letno kroži kar 12 milijard pločevink. Če bi jih polagali drugo na drugo, bi njihovo število premagalo razdaljo do Lune in nazaj. V ZDA družina porabi povprečno 900 pločevink na leto, v Sloveniji pa se

letno zbere 200 ton odpadnih pločevink, kar je manj kot 5 odstotkov vseh pločevink od pijač.

Tako kot vse stvari pa bo v prihodnosti tudi pločevinka podlegla tehnološkemu razvoju in novim trendom. Floridsko podjetje Tempra Technology, ki že dlje časa proizvaja instantne obroke, je na trg lansiralo samoohlajevalno pločevinko. Omenjeno podjetje je razvilo učinkovito tehnologijo za hlajenje pločevink oziroma dodatek, ki

v treh minutah zniža temperaturo pijače za 16,7 stopinje Celzija in skoraj uro ohranja pijačo hladno. Pločevinka je le malenkost dražja od klasične.

IC ali *Instant cool Can*, kot se imenuje novodobna pločevinka, ni nič večja od klasične polilitrske pločevinke. Njena skrivnost je v pregrajenem prostoru, ki vsebuje poseben gel. Ko se dno pločevinke zavrti, počí pečat ter ustvari vakuum, ki za seboj povleče gel in ustvari padec temperature. Podobno tehnologijo uporablja tudi podjetje Scottish Courage, zadolženo za polnjenje avstralskega piva Foster's, vendar le za količine, ki presegajo 20 litrov. Omenjena hladna pločevinka je bila na trgu zelo dobro sprejeta, zato se zanjo zanimajo prav vse svetovne znamke, na primer Bass, Heineken, Budweiser, Coca-Cola in Pepsi.

Aluminijaste pločevinke ne sodijo v koš za smeti, temveč v zabojnik za kovino, kar omogoča recikliranje in s tem ponovno uporabo.x

REKREACIJA

Povabilo na pohod po Levstikovi poti

V okviru aktivnosti ZDRAVO TALUM vabimo zaposlene Taluma in hčerinskih družb na 24. pohod po Levstikovi poti, ki bo potekal **soboto, 13. novembra**. Vsi, ki radi hodite, ste radi v dobri družbi, radi spoznavate kraje in običaje, se **do ponedeljka, 8. 11., prijavite Slavku Škergetu na tel. št. 111**.

Talum bo poskrbel za prevoz, po 4 evre pa bomo prispevali za plačilo startnine.

Odhod avtobusa bo **v soboto, 13. 11., ob 5.30 izpred Taluma**.

Se vidimo na Martinovo soboto na 5. Talumovem popotovanju od Litije do Čateža.

Z lanskega pohoda

Zbornik Občine Kidričevo

DARKO FERLINC

FOTO: SRDAN MOHORIČ

V sredo, 29. septembra 2010, so v športni dvorani v Cirkovcah predstavili Zbornik Občine Kidričevo. Zbornik je nastal »v okviru projekta Spominski park Strnišče, ki vključuje ureditev pokopališča iz prve svetovne vojne na delu pokopališča v Kidričevem ...«, je v uvodu zapisala odgovorna urednica mag. Nataša Kolar, muzejska svetovalka v Pokrajinskem muzeju Ptuj - Ormož. Na več kot 450 straneh je sedemindvajset avtorjev v triintridesetih prispevkih zapisalo najrazličnejše podatke, ki govorijo o prostoru in razvoju občine Kidričevo. V njih so zajeli predvsem zgodovino občine, njeno ustanovitev, življenje in delo v njej, njena zunanja obeležja, delovanje društev, arheologijo, šolstvo, kulturno zgodovino, osebnosti, etnologijo, geologijo itd.

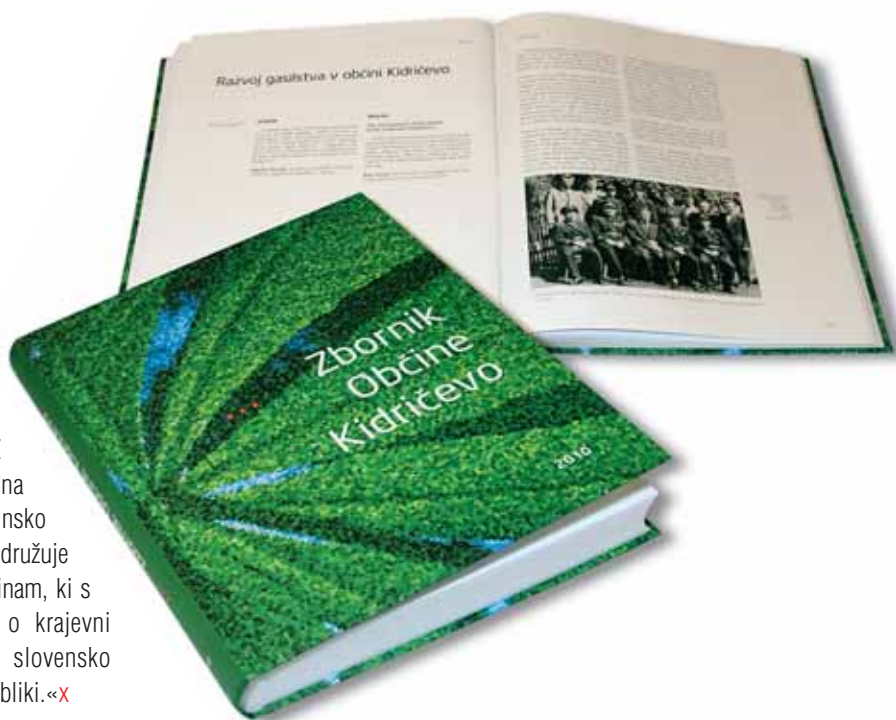
Za Talum je posebej pomemben prispevek Davorina Uriha, profesorja geografije in zgodovine, z naslovom *Kulturna društva v občini Kidričevo*, v katerem predstavlja tudi Moški pevski zbor Talum in Pihalni orkester Talum. Dr. Marjeta Ciglencečki, izredna profesorica na Filozofski fakulteti v Mariboru, v svojem prispevku govori o umetniški zbirki Talum, umetnostna zgodovinarica Iva Ferlinc pa v prispevku *Kidričevo, naselje povojnega časa* obravnava arhitekturo tovarne in naselja.

Poleg odgovorne urednice so pri ustvarjanju zbornika sodelovali še člani uredniškega odbora Zdenka Frank, Marija Hernja Masten, župan Jožef Murko, Srečko Štajnbaher, mag. Danilo Toplek in Davorin Urih.

Uredniški odbor je k sodelovanju povabil še zunanje sodelavce: lektorico mag. Darjo Gabrovšek Homšak, prevajalca Mihaela Koltaka in oblikovalca

Darka Ferlinca.

Na koncu uvoda je odgovorna urednica Nataša Kolar zapisala: »Z zbornikom dobiva občina Kidričevo lastno zgodovinsko publikacijo. Z njo se pridružuje številnim slovenskim občinam, ki s pridobljenimi spoznanji o krajevni zgodovini dopolnjujejo slovensko zgodovino pisje v knjižni obliki.«^x

Zahvala

Ob boleči izgubi našega dragega atija, dedka in tasta

Jožefa Turka

iz Slovenje vasi 34 a se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sodelavcem in znancem, sindikatu Taluma in godbenikom ter vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti in nam izrazili sožalje ter nam podarili cvetje in sveče.

Njegovi najdražji

Zahvala

Ob boleči izgubi drage mame, babice in prababice

Elizabete Miložič

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom in znancem, ki ste nam v teh težkih trenutkih pomagali, izrekli sožalja, darovali sveče in cvetje ter nam stali ob strani. Iskrena hvala tudi družbi Talum za odigrano Tišino in sindikatu za darovane sveče. Vsem in vsakomur še enkrat iskrena hvala, da ste našo mamo, babico in prababico pospremili v tako velikem številu na njeni zadnji poti.

V naših mislih boš ostala vedno in povsod.

Otroci in vnukinja z družino

Zahvala

Ob boleči izgubi našega dragega moža, očeta in dedka

Janeza Galuna,

Talumovega upokojenca iz Kungote pri Ptuj, se iskreno zahvaljujemo sindikatu Taluma, Izvajalcu Tišine, podjetju Mir in vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti, nam pa v težkih trenutkih stali ob strani.

Vsi njegovi

SLOVARČEK: HOAG – AMERIŠKA PISATELJICA (TAMI, 1959), BRAILA – MESTO V ROMUNIJI, JINDO – KOREJSKA PASMA ŠPICEV, NOIR – FRAN-COSKI ROMANOPISEC (LOUIS SALMON, 1837–1901), NANNINI – ITALIJAN-SKA PEVKA (GIANNA), JIDIŠ – POPAČEN JUDOVSKI JEZIK, RIEFENSTAHL – NEMŠKA IGRALKA IN REŽISERKA (LENI, 1902–2003).

	SESTAVIL: JANKO ŠEGULA	VRSTA BRENKALA	MODRA MISEL (ARISTOTEL)	AVTOMO- BILSKA OZNAKA ZA MONGOLIJU	AMERIŠKA PISATELJICA (TAMI, 1959)	DEL STATEV	TALUM	MESTO V ROMUNIJI	RADIJ	UGANDSKI DIKTATOR AMIN	24 UR	DROG NA VOZU SENA
	ZNAMKA AVTOGUM						ANGLEŠKA IGRA S KARTAMI					
	HEKTAR						SLOVENSKA MESECNA REVILJA					
							PLOČNIK					
									AZIJSKI VELETOK			
									SLOVENSKI TURISTIČNI KRAJ			
	ANTON NANUT			TV NOVINAR (RAJKO)								
				OPERNI SPEV, NAPEV								
	ŽELEZOV OKSID				OSEBNI ZAJMEK	ŠVEDSKI LITERAT HANSSON						
						SLOVENSKI DEMOKRATI						
	LETALO, LAJZE OD ZRAKA											
	EDVARD KOKŠAREV	KOREJSKA PASMA ŠPICEV						EMILE ZOLA				
		AZIJSKA HRUŠKA						IT. PEVKA (GIANNA)			TROPSKA OVIJALKA	POPAČEN JUDOVSKI JEZIK
					FR. ROMANO- PISEC (LOUIS SALMON (1837-1901)	NEKDANJI DIREKTOR SLOVENSKE POLICIJE (DARKO)						
						STARI OČE						
	20. ČRKA IN 2. VOKAL			RAZLIČNA VOKALA			PLANTAŽA		RIMSKA SEDEM			
				SLOVENSKI PESNIK IN POLITIK (ANDREJ)			EMILIIA		ARABSKI ŽREBEC			
	NEPRIJETEN DOGODEK, PRETEP									NIKELJ		
										IZDELO- VALEC KRST		
	ALUMINIJ	NOČNI LOKAL				GRŠKA ČRKA			RAŠEVINA, GROBO DOMAČE SUKNO			
		AMERIŠKA PEVKA (AMANDA)				PRIPIRAVA ZA VPREGANJE ŽIVINE			NAJVEČJI GRŠKI OTOK			
	JAJČNE LUPINE				ŠVICARSKI ALPSKI SMUČAR (CARLO)						BREZREPE DVOŽIVKE	ITALIJANSKA FILMSKA IGRALKA (MARILU, 1944)
	MIRAN PAVLIN				BLAZINJAK							
							PRITOK ANGARE V RUSIJI					
							ANCONA					
								SKUPNI EVROPSKI DENAR				
								SAMARIJ				
	NEMŠKA IGRALKA IN REŽISERKA (LENI, 1902- 2003)											
	ALUMINIJ	POSVEČEN PROSTOR, SVETIŠČE					SLOVENSKI TV VODITELJ (GALUNIČ)					

*Dvorana v naši restavraciji
je prenovljena.*

Vabljeni!

